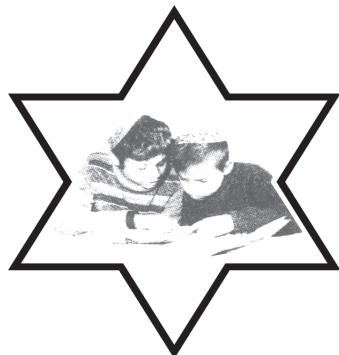

חוברת עזר
להוראת חומש בראשית

פרשת חיי שרה

החוּברת הופקה במיוזם משותף של מינהל החינוך הדתי
מכללה ירושלים ותלמוד תורה מורשה
ע"פ תוכנית הלימודים בתורה של בית הספר היסודי הממלכתי דתי

ירושלים עיה"ק, התשע"ב

©

פנימי - לא למכירה

כל הזכויות שמורות
cowter lehutik vatzlam lala matrahot rovoh

تلמוד תורה מורשתה ירושלים
ת.ד. 34055 ירושלים, 91340

תוכן העניינים

פרק כג	
מוות שרה וקבורתה	5
המסרים העולים מפרק כג	15
פרק כד	
אברהם מצואה את עבדו לקחת אישה ליצחק	16
הליכת העבד וקיום השליחות	21
דברי העבד למשפחה רבקה ושליחת רבקה עמו	31
פגישת יצחק ורבקה	35
המסרים העולים מפרק כד	39
פרק כה	
ನישואי אברהם וקטורה ושלוח בני הפילגשים	41
מוות אברהם	43
תולדות ישמעאל	48
המסרים העולים מפרק כה	49
סיכום פרשת חי שרה	51

飞

פרק כג

בפרקנו נושא עיקרי אחד: מות שרה וקבורתה.

موت שרה וקבורתה (פסוקים א-כ)

בלמדנו פרק זה נרחב בשני עניינים מרכזיים: דמותה המופלאה של שרה אמונה, ואהבתו הגדולה של אברהם לשרה.

דמותה המופלאה של שרה אמונה

נאמר בפסוק א: "וַיָּהִי תְּיִשְׁרֵה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשֶׂרֶם שָׁנָה וְשָׁבַע שָׁנִים שָׁנִי חִי שָׁרָה".

כתב רש"י, על פי מדרש רביה (נח, א):

"לבר' נכתב 'שנה' בכלל וכל [שלוש פעמים בפסוק], לומר לך שביל אחד [מהשלושה] נדרש לעצמו: בת ק' כבת ב' לחטא [לענין חטא]: מה בת ב' לא חטא, שחריר אינה בת עונשין [שמשמים מעוניינים את האדם רק מגיל עשרים], אף בת ק' שלא חטא...".

մדברי רש"י אנו למדים על צדקותה המופלאה של שרה אמונה, שאף בגיל מאה שנה הייתה נקייה מכל חטא ועוון, וככפי שהמשיכו במדרשי שם: "יזודע ה' ימי תמיימים" - זו שרה, שהיתה תמיימה במעשהיה".

ובצרור המור כתוב:

"לפי שהיא [שרה] גברת על כל הנשים [חשובה מכל הנשים], כתוב מיתה בתורה באורך [בארכיות], להזכיר שנייה ומקום

הפטירה ואיך עשו לה לבדוק במוותה, באילו הייתה אם כל חי... וזה להורות מעלה שרה מכל הנשים".

לאור דברים אלו נזכר עם הילדים על דמותה של שרה, שנזהרה מעד שלא להיכשל בחטא, והרבתה במעשים טובים כל ימי חייה. נזכר עם הילדים בפרשיות הקודמות בהן נזכرت שרה, ונציין את שבחיה.

עיקרי הנקודות הפת:

יראת ה' - שרה עזבה את ארצها ומולדתה עם אברהם כדי לקיים את רצון ה'.

קירוב לבבות - "אברהם מגיר את האנשים ושרה את הנשים" (רש"י יב, ד).

תפילה - שרה התפללה לה' בעת צרה בהיותה בארכמנות פרעה ואבימלך (בראשית רבה מא, ב). שרה אף התפללה לה' שיתנו לה בן (אוור החיים כא, ג).

צניעות - "וזיאמרו אליו איה שרה אשתק ויאמר הננה באهل" (בראשית יח, י), ורש"י שם: "צנועה היא".

שם שמי שגור בפה - "עצני ה'", "ישפות ה'", "צחוק עשה לי אלקים".

מעשיה הטוביים - דאגתה לאברהם כשאמורה שהיא אחותו, דאגתה להגר ונתינה לאברהם לאשה, הכינה כמות גדולה מעד של עוגות לאורחים, סלחנה לאבימלך, דאגה לחינוכו של יצחק על ידי בקשתה לגרש את ישמעאל ועוד.

כמו כן נדגש ששרה הייתה שותפה מלאה לכל פעילותו של אברהם והייתה לו לעזר בקיום דבריו ה' בעזם את ארצם ומולדתם, בהכנות האורחים, בלימוד אמונה לבריות ועוד.

במקביל לדבר על כך שה' בחר בה יחד עם אברהם להקים מזערעה את הגוי הגדול לו יהיה לאלקים ועמו יכירות ברית, וכן הגן עליה מפני

מלכי הגוים, פרעה ואבימלך, בעשותו פלאים בארמנוניותם לכבודה, וזכור אותה לעת זkanותה ופקדה בנו. נוסיף לכך את דברי רשי' (כד, סז) על הנסים שעשה ה' באוהל שרה: "שבל זמן שרה קיימת, היה נר דלק מערב שבת לערב שבת, ברכה מציה בעיטה וענן קשור על האוהל".

נאמר בפסוק ב: *"וַתָּמָתْ שָׂרָה בְּקָרִיתْ אֶרְבָּעָה... וַיָּבֹא אַבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלְבִפְתָּחָה"*

על המילים *"וַיָּבֹא אַבְרָהָם"* נאמר שאברהם שהה מחוץ לבית כאשר נפטרה שרה, כפי שכתב אבן עזרא: "וכאשר מתה שרה היה אברהם במקום אחר", ועל כן נאמר *"וַיָּבֹא אַבְרָהָם"*, וכדברי הרד"ק: "בא מן החיים, כי לא היה עמה בבית בעת מותה".

ההספד על שרה

את המילים *"לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלְבִפְתָּחָה"* נסביר כפשוטו, שאברהם בכה הרבה על אשתו אהובה וספר לה, וכך כתוב האברבנאל:

"שַׁבְאֵשֶׁר מִתְהִזְקִית וּבָא אַבְרָהָם לְבֻכּוֹתָה, נִתְקַבֵּצוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר לְלוֹוֹתּוּ בַעַת הַקְבּוֹרָה וְלִמְנַעוּ מִהַהְסִפְדָּה וְהַבְּכִי הַמוֹפְלָג [הַגְּדוֹלָה] בְּדֵי לְכַבְּדוֹ... וּבוּכָה וְצֹעַק עַל פְּרִידָתָה כִּי הוּוֹתָה מוֹתָתָה הָאֲשָׁה הָרָאשׁוֹנָה עַל הָאָדָם כְּבָרִיתָת עַצְמָיו וּבָשָׂר מִבְשָׂרוֹ".

בקברות שרה השתתפו כל אנשי העיר, כפי שדרשו חכמיינו ז"ל על המילים *"לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עַירֹּוֹ"* (פסוק י), וכפי שכתב האברבנאל שהזכירנו, ולפניהם אמר אברהם את הספרדו. בפסוק לא מתואר מה אמר אברהם בדברי ההספד, אך חכמיינו ז"ל במדרש תנחותמא תיארו זאת, וכך אמרו:

"הַתְּחִיל אַבְרָהָם לְבֻכּוֹת עַלְיהָ וּלְוֹמֵר: 'אַשְׁת חִיל מֵי יַמָּצָא...' בַתָּה בָה לְבָכָל בָּעֵלה'. אִמְתֵּי [בְטַח בָה]? בְשָׁעָה שָׁאמֵר לָהּ: 'אָמַרְתִּי נָא אֲחוֹתִי אַת...'..., 'דְרַשָּׁה צָמָר וּפְשָׁתִים' - בֵין יְצָחָק לִישְׁמָעָל, שָׁאמְרָה:

‘גַּרְשׁ חָמָה הַוָּתָה וְאֶת בָּנָה’, ...חִנְרָה בֵּעֵז מִתְנִיה’ - אִימָתִי? בְּשַׁבָּא
הַמְּלָאכִים, שֶׁנָּאֹמֶר: ‘וַיִּמְהָר אֶבְרָהָם הַאֲהָלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מָהִרִי...’
יִדְּיהָ שְׁלָחָה בְּכִישׁוֹר’ - שְׁחוֹתָה נוֹתָנָה מְאֻבֵּל לְעוֹבָרִים וְשַׁבָּוִם...
’בְּפֶה פְּרָשָׁה לְעַנִּי’ - שְׁחוֹתָה נוֹתָנָה צְדִקוֹת וּמִלְבָשָׁת עֲרוּמִים... ‘פִּיהָ
פָּתָחָה בְּחַכְמָה’ - אִימָתִי? בְּשָׁעָה שָׁאָמָרָה לוֹ: ‘בָּא נָא אֶל
שְׁפָחָתִי...’.

לאור דברי המדרש נוכל לתאר באופן חי את ההספד של אברהם על שרה בפני קהל רב מבני העיר, ולציוין את הנקודות הבאות:
המאמצ שעשתה שרה למען האורחים להכין כמהות גודלה של עוגות למלאכים, ולא רק להם אלא אף לכל העוברים והשבים.
דאගתא ליצחק, שאומרה לגרש את ישמעהל כדי שלא ילמד יצחק ממעשיו הרעים.

אהבתה ומסירותה למען אברהם, כפי שבא הדבר לידי ביטוי באומרה עליו “אחיך”.

יחסה הטוב להוגר, שננתנה אותה לאברהם לאישה.
יראת ה' שלחה, כבפסוק “אֲשֶׁר יָרָא תְּהִלָּל”.
ולבסוף, התעלותה על כל הנשים, כפי שדרשו חכמינו ז”ל על שרה את הפסוק “וְאַתְּ עָלִית עַל כָּלָנָה”.
מוסיף לספר על הנשים שנעשו לה באוהל, כפי שהבאו לעיל, וכי שדרשו במדרש תנחותמא (שם): “עֹוז וְהָדָר לְבוֹשָׁה - אַלְוּ עַנִּי בְּבוֹד שְׁחוֹ
מַקְיָפֵן אֶת הַאֲהָל שְׁלָחָה”.

חשיבותו של אברהם בעיני בני חת

נאמר בפסוקים ג-ד: “זִקְּרָם אֶבְרָהָם מַעַל פָּנֵי מְתוֹ וַיֹּדַבֵּר אֶל בְּנֵי חַת
לְאָמֹר. גָּר וַתֹּשֶׁב אַנְכִּי עַמְּכֶם תָּנוּ לִי אֶתְזֶות קָבֵר עַמְּכֶם וְאַקְבְּרָה מִתְּיִ מַלְפִּנִּי”
נדגיש את אהבת אברהם לשירה, למענה היה מוכן לבקש טובות בני חת, על אף שככל ימי נמנע לעשותוכו.

לאחר שנסביר לילדים ש"אָרֶ" הוא אדם שבא מארץ זורה, "וַיֹּזְבַּח" הוא אדם שיושב באופן קבוע בארץ, נשאל על הסתירה שבמילים "אָרֶ וַיֹּזְבַּח": הרי "גָּרֶ" הוא ארעי ו"תושב" הוא קבוע.

נביא את דברי רשי: "גָּרֶ מִארֵץ אַחֲרֶת, וַנְתִּישְׁבָּתִי עַמְּכֶם".

נוסיף גם את דברי הרמב"ן כתוב: "אָנָּי גָּר מִארֵץ אַחֲרֶת וְלֹא הַנְּחַלְתִּי [נַחֲלָתִי] מְאֹבוֹת הַנָּהָר". והרמב"ן כתוב: "אָנָּי גָּר מִארֵץ אַחֲרֶת וְלֹא הַנְּחַלְתִּי [נַחֲלָתִי] מְאֹבוֹת בֵּית קֶרְבּוֹת בָּאָרֶץ הַזֹּאת, וְהַנָּה עַתָּה אָנָּי תֹּשֶׁב עַמְּכֶם כִּי חַפְצָתִי לְשִׁבַּת בָּאָרֶץ הַזֹּאת, וְלֹבֶן תָּנוּ קָבֵר לְהִזְהֹות לִי לְאֲחוֹזָת עַולְם, בָּאֶחָד מְכֶם".

מפירושים אלה אנו למדים שאברהם ביקש מבני חת אחזות קבר בחברון כי לא הייתה לו בה אדמה שירש מאבותיו.

לאחר הסבר זה נוסיף ונאמר לילדים, שאברהם גם רצה שבני חת יבינו שה' כבר הבטיח לתת לו את הארץ והוא בא לבקש אותה מהם רק מตอนך כבוד, וכפי שכותב רשי: "אִם תְּرַצּוּ הָרִינִי גָּר, וְאִם לֹא אָהִי תֹּשֶׁב וְאַטְלָנָה מִן הַדִּין, שָׁאמֵר לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְוֹרֵעַ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" .

נאמר בפסוקים ה-ו: "וַיַּעֲנוּ בְּנֵי חַת... שָׁמְעָנוּ אֱדֹנִי נְשִׁיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוּבָנוּ בְּמַבְתָּר קְבָרֵינוּ קָבֵר אַת מִתָּה...".

את המילים "נְשִׁיא אֱלֹהִים" נפרש כרד"ק: "שְׁחַאַלְקִים נְשָׁאָר [גִּידְלָךְ]", ככלומר בני חת הכירו באישיותו המיווחדת של אברהם ובכך שה' גידל אותן.

בדרכו זו הסביר הרמב"ן את תשובהם של בני חת:

"וַיַּעֲנוּ אֹתָהוּ: 'אִינֶنּוּ נְחַשֵּׁב בְּעַינֵינוּ גָּר וַיֹּשֶׁב, אַבָּל [אֶלָּא] אַתָּה מֶלֶךְ, הַמְלִיכֵךְ הָאֱלֹקִים עַלְינוּ וְאַנְהָנוּ וְאַדְמָתָנוּ עַבְדִים לְךָ. תַּקְהֵ בְּלִ בֵּית הַקְּבָרוֹת שְׁתַחַפְזֵי בָּו וְקַבּוֹר מִתְּרַשֵּׁם, וַיְהִי לְךָ לְאֲחוֹזָת קָבֵר לְעוֹלָמָם'" .

מתוך כך נזכר עם הילדים גם על קיום הבטחת ה' לאברהם, שאמר לו בתחילת פרשת לך לך "וְאַגְדַּלָה שְׁמֶךָ", שאף הגויים יכירו בגודלו, וכי שכותב הרמב"ן: "וְנַבְתָּה וְאַת הַפְּרָשָׂה לְהָדִיעַ חַפְרִי הַשֵּׁם עִם אַבְרָהָם

معنى זה כתוב גם הרלבג: "להודיע נודל מעלה אברהם אצל אנשי הארץ היה, עד שקראו אותו 'נשיא אלקים' וכבדו אותו בזה האופן שהתבادر בזה הספרור".

לאור דבריהם נציין באוזני הילדים את הכבוד הגדול שהחשו בני חת, יושבי הארץ, לאברהם עד שכינווו "נשיא אלקים", וכך שכתב רבנו בחיה: "בי הנר הבא מן החוץ הוא נבואה, אתה בתוכנו נכבד ונשיא במלך".

נאמר בפסוק ז: "וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוו לְעַם הָאָרֶץ לְבָנֵי חַת"

אברהם הודה לבני חת על רצונם הטוב ועל כן השתחווה להם, כפי שכתב האלשיך: "בא להחויר טובה על הוראתם".

גם כאן אנו רואים את ענותנותו של אברהם, שנגה כבוד בני חת והשתחווה להם, וכך שכתב אור החיים: "נילה להם הך דבריהם אליו, כי איןנו מחזיק עצמו נשיא עליהם, אלא בנדר שהם בכבוד למעלה ממן". אין כוונת אור החיים שאברהם חשב שבאמת בני חת במעלה גדולה יותר ממנו, אלא שנגה בהם בדרך של כבוד וענוה.

נאמר בפסוק ט: "וַיִּתְּנֵן לֵי אֶת מִעֵדֶת הַמִּכְפֶּלֶת אֲשֶׁר לוּ..."

בהסבר "המיכפלה" נביא את שני הפירושים שברשי: א. "בית ועליה על נביו". ב. "כפולה בזונות [אדם וחווה].

על פי זה נסביר לילדיים שהמילה "מיכפלה" היא מילשון 'כפול'.

נשאל: מדוע בחר אברהם דוחק במערה זו?

נביא שני הסברים:

א. מקום של מערה זו היה קדוש שכן היו קבורים בה אדם וחווה, כדבורי הגמרא בעירובין (נג ע"א, הובא ברשי' כאן): "אמר רבי יצחק: 'קְרִית הַאֲרֶבֶע' - [ארבעה] זוגות: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה".

והאברבנאל כתב: "ושאל [ביקש אברהם] מערת המכפלة מפני שהיה מקובל אצל [ידעו לו] שהיה אדם וחווה קברים שם". והאלשיך כתב: "בי יקרה היא המערה ונגלת סודה אל אברהם בחיר ה". ב. מערה זו הייתה גדולה וחסובה, ובקבורה בה יש כבוד לנפטרת. כך משמע ממילוט הפסוק: "במבחן קברינו", וכן מדברי הרשב"ס: "במקום שקרים שרין הארץ".

גם כאן נדגיש את אהבתו הרבה של אברהם לשרה ומכוונה את רצונו לקבור את שרה במקום הקדוש והמכובד ביותר.

נאמר בפסוק י: "...וַיַּעֲשֵׂה עָפָר֙ זֶה חַתִּים בְּאוֹנוֹתָיו בְּנֵי חַת לְכָל בָּאֵי שָׁעַר עִירוֹת לְאָמֵר"

نبיא את דברי רשי שכתב על המילים "לכָל בָּאֵי שָׁעַר עִירוֹת", שבאים זה "כָל בָּטָלָם מַמְלָאכָתָן וְבָאוֹ לְגֻמּוֹל חַסְד לְשָׁרָה". נדגיש את המילה "לכָל" ונוכיח ממנה שככל אנשי העיר באו ללויה: כולם התפנו מעיסוקיהם השווניים ואף התבטוו מעובודתם, למורת ההפסד הממוני שנגרם להם, דבר המעיד על הערכתם הרבה של כל בני העיר לשרה.

נשאל את הילדים: מדוע אפילו בני חת, שהיו עובדי עבודה זרה, כיבדו מאד את שרה ואת אברהם?

נגיע עתה לשתי תשובות:

א. אברהם ושרה היטיבו רבות לאנשי הארץ, בהכנות אורחים, בעזרה וכן בלימוד אמונה ויראת ה', ועל כן בני חת באו להכיר להם טובה, מתווך אהבתם והערכתם אליהם.

ב. ה' עשה חסד עם אברהם ושרה, שכולם יכבדו אותם, כפי שהובטה לאברהם בתחילת פרשת לך: "וְאַגְדֵּלָה שָׁמֶךְ".

נאמר בפסוק יא: "לֹא אָדַי שְׁמֻעֵנִי הַשְׁדָה נָתַתִּי לְךָ וְהַמְּעֶרֶת אֲשֶׁר בָּזֶה נָתַתִּיךְ...".

מדובר עפראן אלו נשמע כאילו עפראן היה אדם נדייב, אך חכמיינו ז"ל לימודנו שהיה רשע ואהב מאד כסף, וכך אמרו בגמר בא מצעיא ופז ע"א: "צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, ורשעים אומרים הרבה והם לא עושים. מנגנון לנו זאת? מעפראן...". נסביר לילדים שעפראן אמר הרבה, ככלומר אמר שיתן את כל השدة והמערה שבו במתנה לאברהם, ולבסוףלקח עבר השדה והמערה כסף רב.

לעומתו, אברהם, שהיה צדיק, היה אומר מעט ועשה הרבה, כפי שרואים בתחילת פרשת וירא בפסוקים המתארים את הכנסת האורחים של אברהם ושרה, שם אמר מעט: "וַיַּאֲקַחַת פֶת לְחֵם", ובפועל "עשה הרבה": נתן עוגות, בן בקר, חלב, חמאה, ועוד.

הביקורת על עפראן نوعה לחזק אצל הילדים את ההזדהות עם מידתם של הצדיקים, האומרים מעט ועושים הרבה.

נאמר בפסוק טז: "וַיִּשְׁמַע אֶבְרָהָם אֶל עַפְרָן וַיִּשְׁكַל אֶבְרָהָם לְעַפְרָן אֶת הַכְּסֵף אֲשֶׁר דִּבֶר בָּאָזְנֵי בָנֵי חַת אֶרְבֶע מֵאוֹת שֶׁקֶל בְּסֶף עַבְרֵל לְפִתְחָר".

נתאר לילדים את הסכום הגדול שננתן אברהם לעפראן: המטבעות בהם השתמשו באותו ימים היו עשויים מכף אמיתי, לא כמטבעות שלנו, וערךם של ארבע מאות שקלים הכספי ששילם אברהם לעפראן, שווה לסכום עצום בכף של ימינו.

מוסיף ונאמר שגם באותו ימים היו שקליםים אלו שוויים יותר, כפי שעולה מדברי רשי' שאברהם הביא לעפראן שקליםים מיוחדים המתקבלים בכל מקום, וזהו ממשמעות הנאמר "עַבְרֵל לְפִתְחָר".

נחזיר ונצין שאברהם אהב וכייבד מaad את שרה, והיה מוכן
לשלם סכום גדול מaad כדי לקבורה במקום מכובד.

לסיכום, נאמר שהמאיצים שעשה אברהם אבינו למען שרה אשתו באו לידי ביטוי בשלושה דברים: בבקשתו חלקת קבר מבני חת, בבחירה את מערת המכפלה שהיא מקום מקודש במיוחד ומוכובד ובתשלום הגדול שננתן לעפרון עבור המערה.

את האהבה הגדולה של אברהם לשרה נוכל לסתכם בדברי רבי יצחק עראמה בספרו עקדת יצחק: "...שיעור החשתלות החരוץ אשר עשה אבינו הוקן לכבוד אשתו הצדקה החביבה עליו בגופו עצמו, ולא רצה שיפריד המוות ביניהם, כמו שלא ירצה האדם ליחلك וליקבר בשני מקומות".

נאמר בפסוק יז: "וַיָּקֹם שְׁדָה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בִּמְכַפֵּלה..."

כתב רשי: "תקומה [גдолה] הייתה לו [לשדה], שיצא מיד הדרכות ליד מלך. ופשטו של מקרה: 'ויקם השדה והמערה... לאברהם למקנה'".

תחילה נסביר את הפסוק כפשוטו, שקימת השדה פירושה מעבר בעלות מעפרון לאברהם. אחר נסיף ונאמר, שבמעבר זה נחשב הדבר כאילו עלתה השדה לגдолה, מכיוון שעבירה לרשות אברהם.

נאמר בפסוק יח: "לְאַבְרָהָם לִמְקָנָה לְעֵינֵי בְּנֵי חַת בְּכָל בָּאֵי שָׁעַר עִירוֹן"

אברהם עשה את הקניין של השדה לעיני כל בני העיר, כדי שכולם יראו את המכירה ואף אדם לא יערער עליה. וכך כתב העקדת יצחק: "בבאן נתבאהר בונתו בבקשו לאותו פומבי שהיה לקיים דבר המכירה, ולסליך מעליה כל עדור וטעה המתרגשות לבוא, אם מפתח [מצד] היהיה, ואם מפתח הרבה, בשום זמין".

نبיא גם את דברי חכמיינו ז"ל במדרש רבה (עת, ז): "שלושה מקומות אין אומות העולם יכולים להונאות [לצער] את ישראל לומר גוזלים הם בידכם, ואלו הן: מערת המכפלה, בית המקדש, וקברותו של יוסף".

נסביר שאברהם רצה לסלק כל ערעור משתי סיבות: כדי שקבורת אשתו תהיה ביד בניו לעולם וכדי שהארץ שננתן לו ה' תישאר ביד בניו לעולם. בכך נדגиш את אהבת אברהם אל הארץ.

המסרים העולים מפרק כג

מוות שרה וקבורתה:

1. צדקותה הגדולה של שרה.
2. אהבת אברהם לשרה:
 - א. הרבה ברכיו ומספרד כשנופטריה.
 - ב. שינוי ממנהגו וביקש טוביה מבני חת כדי לבבזה.
 - ג. קבר אותה במקום חדש וחשוב - מערת המכפלة.
 - ד. שילם סכום אידייר לרכישת מקום קבורתה.
3. הכבוד שרחשו בני חת לשרה - כולם ביטלו מלאכתם ובואו ללוות את שרה.
4. ענוותנותו של אברהם - השתחוו לבני חת.
5. אמונהו של אברהם בה' - קנה את המערה בסכף רב, מתוך אמונה בהבטחת הארץ לו ולזרעו, וכך להבטיח את שייכותה לבניו לדורות.
6. קיום הבטחת ה' לאברהם - בני חת נתנו כבוד רב לאברהם, ובכך התקיימה הבטחת ה' "ואגדלה שמך".
7. גודלותו של אברהם - שדה עפרון קיבל חשיבות ותקומה בשעה שעבר מעפרון לאברהם.
8. אהבת אברהם לארץ - עשה את הקניין בפני אנשי העיר, כדי שלא יוכל לערער על הארץ שניתן לו ה'.

פרק כד

בפרקנו ארבעה נושאים עיקריים:

1. אברם מצווה את עבדו ללקחת אישה רואיה ליצחק
2. הליכת העבד וקיים השילוחות
3. דברי העבד למשפחת רבקה ושליחת רבקה עמו
4. פגישת יצחק ורבקה

הענינים המרכזיים שנדרגים בפרק הם: השגחת ה' המופלאה על אברם וייצחק, מידת החסד המופלאה של רבקה ונודלו של אליעזר, עבד אברם.

אברם מצווה את עבדו ללקחת אישה רואיה ליצחק (פסוקים א-ט)

נאמר בפסוק א: "וְאַבְרָהָם יָקֹן בָּא בִּימִים וְה' בָּרַךُ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל"
נuszok במשמעות הברכה. נשאל את הילדים מה כוללת ברכה זו, ומה
משמעות המילה "בכל".
לאחר מכן נביא את פסוק ל"ה שבהמשך פרקנו, בו פירט אליעזר
מהי הברכה: "וְה' בָּרַךُ אֶת אָדָנִי מֵאַד וַיָּגַד וַיְתַן לוֹ צָאן וְבָקָר וְכָסֵף וְזָהָב
וְעֲבָדִים וְשָׁפָחוֹת וְגַמְלִים וְחַמְרוֹם".
נביא גם את דברי האבן עוזרא שכותב שמשמעות הברכה "בכל"
כוללת גם "באורך ימים, ועושר ובבור ובנין, וזו כל חמדת האדם".

לבסוף, נאמר לילדיים שהברכה הגדולה ביותר בה ברך ה' את אברהם הייתה שננתן לו בן, יצחק (כפי שכתוב רשות'י כאן). נזכיר לילדיים את דבריו אברהם לה' לפני ברית בין הבתרים (טו, ב): "מה תתן לי וְאֶנְגִּי הַולֵּךְ עָרִיךְ", שככל ברכות העולם לא שוו בעיניו כל עוד לא זכה בבן, וכפי שתרגם שם יונתן בן עוזיאל: "סניין ברבותא יהבת לי ברם מה הניא אית לי דנא עביד מן עלמא בלא בניין", (תרגום: 'הרבבה ברכות נתת לי, אך מה הנאה יש לי מהן אם אני עובר מון העולם ללא בניים?!'), ונדגש שהברכה הגדולה בה בירך ה' את אברהם הייתה שננתן לו את יצחק.

לאחר מכן נראה לילדיים שאט המילה "בְּפֶל" המזוכרת בפסוק זה אכן מזכירים בבקשת שבסוף ברכות המזווע: "הרחמן הוא יברך... כמו שתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, בכל מבל כל" - ב"כל" התברך אברהם אבינו.

בפסוק זה נרחב בדיור עם הילדיים על אהבתו הרבה של ה' לאברהם. ה', שננתן לו עושר, כבוד, אריכות ימים ואף ברכו בבן שימשיך את דרכו, למרות גילו המופלג.

נאמר בפסוק ב: "וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם אֱלֹהִים עֲבָדְךָ וְקָنְבֵיתָו הַמְשִׁל בְּכָל אָשֶׁר לו'" בפסוק זה לא מוזכר מי הוא עבדו של אברהם, אך חכמיינו ז"ל (יונתן בן עוזיאל ועוד) לימדונו שהכוונה לאלייזר, אותו מינה אברהם לאחראי על כל רכישתו, והוא נחשב הזקן מבין עבדיו אברהם כי היה עבדו הראשון.

נדבר בש ballo של אליעזר, שהוא עבד נאמן ביותר לאברהם, וכי שכתב בעל הליקוטים בחומש רב פנינים: "אליעזר היה עבדו נאמן ביתו... ואברהם בטח ידע אמונהו וצדקהו, ואת כל רכישתו נתן בידו...".
כלומר אליעזר שמע בקול אברהם ועשה את כל אשר ציווה באמונה ובירוש.

נוסיף שאליעזר ספג מתורתו וממידותיו הטובות של אברהם, עד שאמרו חכמינו ז"ל במסכת יומא (כח ע"ב) על המילים "דָמֵשׁ קְאַלְיָעֶר" (טו, ב): "שׂהוֹלָה וּמִשְׁקָה מִתְהֻרְתָּנוּ שֶׁל רַבּוּ לְאֶחָרִים".
כלומר אליעזר היה לומד מAbrاهם ומשקה אחרים מתורתו.

"שִׁים נָא יָדֶךָ תְּחַת יְרָכִי"

שיםת היד תחת הירך משמעותה קבלת מרות של העבד לפני האדון, כפי שכתב האבן עזרא: "זהטעם [לשימות היד]: אם אתה ברשותי, 'שים נא יָדֶךָ תְּחַת יְרָכִי'. והאדון יושב והירך על הירך, בטעם [כאמירת העבד]: 'הנה יָדִי תְּחַת רְשׁוֹתךְ לְעֹשָׂת רְצׁוֹנָךְ'".

**נאמר בפסוק ג: "וְאָשַׁבֵּעַ בָּהּ אֱלֹהִ הַשְׁמִים וְאֱלֹהִ הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תַקְהַ
אִשָּׁה לְבָנֵי מִבְנֹות הַכְּנָעָן"**

אברהם השבע את עבדו על שני דברים: א. שלא יקח אשה ליצחק מבנות כנען. ב. שייקח אשה ממשפחותו.
נעה בפנוי הילדים את השאלה: מדוע אברהם איינו רוצה ללקחת אישה מבנות כנען ליצחק, עד כדי כך שימושו את עבדו שיזהר ממעשה כזה?

נשמע את דבריהם, ולאחר נסbir על פי הר"ן (דרשות הר"ן, דרוש חמישין), שאברהם לא רצה אישה מבנות הכנעני לבנו יצחק מושום שבנות הכנעני היו בעלות מידות רעות: "מאשר היו בנות כנען מותבעים בתכונות רעות, היו בוחרים האבות להתרחק מהם... בשנאה, וקנאה והאכזריות ורביולות ודומיהם".

והרב"ג כתב: "ויהנה מנהג הכנענים היה פחות מאד [שפfil מאד]".
כלומר הכנענים התנהגו בדרכים מוקוללות ושפלוות מאד, ועל כן לא רצתה אברהם שיידבקו בזעוי.

נאמר בפסוק ד: "בַּי אֶל אָרְצִי וְאֶל מַזְלְתִּי תָּלַךְ..."

אמרו חכמינו ז"ל בבראשית רבא (נט, ח): "חטיא דקרתך זונין ורע מהונון", ופירש רש"י: "חטאים שבמקומך רעים, אף על פי בן זרע מהן, אפשר

שיהפכו ויהיו טובים. כך אמר אברהם: 'כִּי אֶל אָרְצִי...' מוטב אתערב בחן ולא באחרים, אפשר יצא מהן בן צדיק".

ובמוניות כהונת הוסיף, שאברהם רצה שעבדו ילך לארצו ולמשפחו (כמפורט בפסקוק מ), מפני "שהם קרובים להצלחה לארע קודש", מהם יצאו בניים צדיקים.

כלומר אברהם ידע שבנות העמים רעות,อลס קיוה שבקרבת בני המשפחה שהוא ושרה באו ממנה ימצאו בנות טובות.

ניתן להוסיף ולהסביר שאברהם ידע שבשותלת של אבותיו לאורך הדורות היו צדיקים רבים: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר וכן הלאה, בニיגוד לשושלתו של יפת, ובמיוחד לשושלתו של חם, מהם יצאו רשעים רבים.

הסבר זה עולה מדברי הרלב"ג: "ולזה [ובגלל זה] היה מרחוק אברהם ל' יצחק מהתחנן בכנענים, כי בו בחר ה' להיות ממן הורע הנבחר".

דברי הרלב"ג הללוulos בקנה אחד עם פשטוטו של מקרה, כפי שאומר אברהם לעבד בהמשך (בפסקוק ז): "ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמִים... וְאֶשְׁר דָּבַר לִי וְאֶשְׁר נִשְׁבַּע לִי לְאמֹר לְעָרֵךְ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מֶלֶךְ לְפָנֶיךָ וְלִקְחַת אֲשָׁה לְבָנֵי מִשְׁמָךְ".

כלומר מכוח הבטחת ה' לאברהם "וַיַּעֲשֵׂה לְגַזְוֹל" (יב, ב), היה אברהם בטוח שה' יתנו ל' יצחק אישה רואה, שאיתה יוכל לבנות את הגויה הנגדל. אישה זו, לא תיכן שתהיה מזרע רשעים, אלא ממיניה שאבותיהם היו צדיקים.

נאמר בפסקוק ז: "זִיְאָמֵר אֶלְיוֹ אֶבְרָהָם הַשְׁמֵר לְךָ פָּנָן תְּשִׁיב אֶת בָּנֵי שָׁמָךְ" אברהם השבע את עבדו על שני דברים: שלא יקח אישה מבנות כנען ושיקח אישה ממיניה. בפסקוק זה אברהם אומר לעבד, שאם האישה תמאן לבוא אחריו, הוא יהיה נקי מהשבועה השנייה - ללקחת אישה ממיניה.

כאן אנו למדים על האבטה העזה של אברהם אבינו לארץ שה' הבטיח לו, עד שמצויר את עבדו שלא להוציא את בנו לארץ אחרת,

aphaelo אם בגלל זה לא יקח אישת ממשפחתו, כפי שנאמר בהמשך (ח): "זאת לא תאהבה **האשה ללבכת אחראית, ונקית משכעתית** זאת רק את **בני לא תשב שם**".

עם זאת, אברהם מזהיר את עבדו שלא יעבור על השבועה הראשונה, שלא ל��חת אישת מבנות כנען, וכפי שפירש אורח החיים: "זונקית משכעתית זאת - פירוש: מקיתת אשה לבנו מארין מולדתו, אבל שבועת קיחת בת כנען - במקומה עומדת".

אם האישה תמאן לבוא אחריו, על העבד ל��חת ליצחק אישת מבנות ישמעאל או מבנות לוט, כפי שכותב רש"י בפסוק מ"ט, או מבנות ענף אשכול וממרא, כפי שכותב רש"י כאן (ואף שהם היו בני האמוראי, יש לומר שבקבוקות הברית שכרתו עם אברהם, בנויותיהם מותרות).

נאמר בפסוק ט: "**וישם העבד את ידו תחת ירכך אברהם אדני ותשבע לו על הדבר הזה**"

הסכמו של העבד לעשות את בקשת אברהם, מעוררת תמייהה גדולה: מדוע הסכים העבד כל כך בקלות לבקשת קשה זו, הרי היא מצריכה אותו למכת למרחקים ולחצות נהרות ומדברות על גמלים במשך ימים רבים?

מכוח שאלת זו נדבר עם הילדים על הכבוד הנדול ועל ההערכה הנדולה שרחש העבד כלפי אברהם. רעיון זה מובא **בליקוטים בחומש רב פנינים**, פסוק לד:

"**ויאמר עבד אברהם אنبي - אליעזר בא להגדי שבחו של אברהם,**
ויאמר: איש **כאברהם, להיו**תו** [בגלל היוטו] אהוב ונחמד לשמיים**
ולבריות, אין צrik לknות עבדים ושפחות במעות, אלא כל אדם
יתרצה **להיות לו עבד עולם... מעצמו ומנטשו [העבד מדבר על**
עצמם, שהרי אמר "עבד אברהם אنبي"] יתרצה **להיות עבד לו,**
כיו מי יובה להסתופך בצליו".

מדוברו עליה שהעבדים רצו להיקנות לאברהם ולהיות לו עבדים, כי היה "אהוב ונחמד לשמים ולבריות", ונרג בhem באהבה ובחייבת, כי חס אב לבניו, ועל כן היו מוכנים לעשות הכל למעןו.

הליכת העבד וקיום השליחות (פסוקים י-לג)

נאמר בפסוק י: **"וַיָּקֹחַ הָעָבֵד עִשְׂרָה גָּמְלִים מְגַמְּלִי אֲדֹנֵי"** כתוב רש"ג: **"נִכְרֵין הֵי מִשְׁאָר גָּמְלִים, שָׁהֵיו יוֹצָאִין זָמוּנִין מִפְנֵי הַגּוֹל, שֶׁלֹּא יַדְעֻוּ בְשָׁדוֹת אַחֲרִים."**

התורה הדגישה שגמלים אלו היו גמליו של אברהם כדי למדנו שגמלים אלו היו מיוחדים משאר גמלים, בכך שהיה זם (מחוסט) בפייהם, כדי שלא יאכלו מושdot זרים.

על פי זה נדבר על מידות היושר של אברהם, שנזהר שלא להזיק לשדות אחרים, אפילו של כנעניים עבדי אלילים, ונשבח גם את העבד שנרג בזיהירות כמו אדונו, ולאורך כל הדרך דאג שפיהם של הגמלים יהיה זם. רק כשעמדו לאכול התיר אליו זם, כפי שנאמר בפסוק ל"ב: **"וַיִּפְתַּח הָגָמְלִים - הַתִּיר זָם שְׁלָהֶם"** (רש"ג).

نبיא גם את הסברו של החזקוני שכותב: **"מְגַמְּלִי אֲדֹנֵי - מִן הַמּוֹבְחָרִים שָׁבֵהן, מִאֵתָן שְׁגַדְלוּ בְּבֵיתוֹ."**

נסביר שכיוון שאלייזר יצא בדרך ארוכה, הוא בחר את הגמלים הטובים והחזקים ביותר, המסוגלים לעبور דרך ארוכה, בתנאים קשים של מדברות.

"וַיַּקְם וַיַּלְךְ אֶל אֶרְם נְהָרִים אֶל עִיד נְחוֹר"

חכמיינו ז"ל אמרו שהיתה לאלייזר קפיצת הדרך, ובאותו יום שיצא מארץ ישראל הגיע לחדרון, כמובא ברש"ג בפסוק מ"ב: **"הַיּוֹם יֵצָא תְּבוּנָה וְהַיּוֹם בָּאתִי. מִכָּאן שְׁקַפְצָה לְוַיַּהְעַד."**

כיוון שהחכמים לימדונו שאין מקרה יוצא מיידי פשוטו, ובפשט הפסוקים לא מוזכר כלל זה של קפיצת הארץ, נשאיר לימוד זה לגיל בוגר יותר. ילדים בגיל הרך נסביר פשוטו של מקרה, שאלייעזר הלך ימים רבים בדרך בדרכו.

בהסבר זה נחזק אצל הילדים את המאמצים הרבים שעשה העבד בדרך כדי להגיע לחורן, מאמצים המראים את גודל נאמנותו של העבד לאברהם, וכן את טורח הדרכו של העבד. הסבר זה יביא גם להבנת גודל חסודה של רבקה, שהזדרזה מאד, אחר שראתה שהעבד עייף וצמא, וכן שהגמלים נראים עייפים וצמאים מאד מטורה הדרכו.

נאמר **בפסוקים יא-יב:** "וַיַּבְרֹךְ הָגִמְלִים מִחוּץ לְעִיר... וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִי אָדָם אֶבְרָהָם תִּקְרֹה נֵא לִפְנֵי הַיּוֹם..."

נציון את יראת ה' של העבד, שלא סמך על חוכמותו שימצא את האישה המתאימה אלא פנה בתפילה לה' שיעזרהו, למרות שודאי היה עייף מהדרך.

נדגיש גם את הענווה של העבד, שביקש שה' יעדת לתפילתו בזכות אברהם ולא בזכותו עצמו. שבח זה הוא גם שבחו של אברהם, שחינך את עבדו להיות חדור ביראת ה'.

נאמר **בפסוק יד:** "וַיֹּחֶן הַנֶּגֶר אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים הַטִּי נֵא בְּדָק וְאַשְׁתָּה וְאַמְרָה שְׁתָה וְגַם גָּמְלִיךְ אֲשֶׁר אַתָּה הַכְּחַת לְעַבְדָּךְ לִיצְחָק..."

כתב רשי: "אתה הוכחית - ראוי היא לו, שתהא גומלת חסדים, ובראי ליבכם בכיתו של אברהם".

נדבר עם הילדים על התכוונה שביקש העבד למצוא באשה שיחספץ ליצחק - גמילות חסד. נדגיש שהעבד לא ביקש יופי, עושר או גבורה, למדנו שמיירת החסד וטוב הלב היא הבסיס לכל המידות הטובות, וכדברי הפלויקר: "שלא בדק את רבקה כי אם במידה וו [של עין טוביה וגמרות חסדים], כי במידה וו [היא] בנין אב על כל המידות".

זכיר לילדים שאברהם ציווה את העבד לקחת אישת משפחתו, כמו שמשמעותו בהמשך (בפסוק מ): **וַיִּקְחֶת אֲשֶׁר-לָבָנִי מִמְּשֶׁפְחַתִּי וּמִבֵּית אָבִי**, ונעלה את השאלה: כיצד קבע העבד שהאישה שתנתן מים גם לכל גמליו היא משפחת אברהם, אולי היא נערה משפחחה אחרת? עננה שתי תשובות:

- א. אליעזר ידע שנדייבות הלב היא מידתם של בני משפחת אברהם, ואם תימצא אישה נדיבת לב ברור שהיא משפחת אברהם, וככפי שכותב האבן עזרא: **וְהַעֲבֵד חָשַׁב בְּלֹבוֹ כִּי אֵין עַם נְדִיבָה בְּמוֹשֶׁפְחַת אָדָנוֹ**.
- ב. אליעזר בטיח בתפילה אברהם שהאישה שתימצא תהיה מבנות משפחתו, וככפי שכותב אור החיים: **בַּמָּוֹת הִיְהָ אֱלֹיעֶזֶר בְּאַדְרוֹנוֹ שְׁתִּפְלִיטוֹ מִקּוּבָּלָת**, אשר התפלל 'הוא ישלח מלאכו לפניו'...".

נאמר בפסוק טז: **וַיְהִי הוּא טָרֵם בָּלָה לִדְבֵּר וְגַנְהָה רַבָּה יִצְאָת...**"

פסוק זה הוא מהפסוקים המרכזיים בפרשה, והוא מראה מראיה את נפלאות השגחת ה' בעולמו בכלל והשגחתו על יראי בפרט. ונראה ונתרア את גודל הפלאה שעשה ה' בהזמין את רבקה, פלא המuid על גודל אהבת ה' לאברהם ויצחק.

נפנה את תשומת לבם של הילדים שבפלא זה לא היה דבר החורוג מדרך הטבע, כמו הנשים שבמצרים, במקצת דם למשל, בה השתנה טבע המים והפך לדם, אך הפלאה היה בתזמון המקרים. נציין שהעיר חרנו הייתה עיר גדולה, ובכל ערב יצאו ממנה בנות רבים, והעבד היה יכול לחכות שם שעות רבות. הפלאה היה בהופעתה המהירה של רבקה, שהגיעה ראשונה מכל הבנות, עוד לפני שגמר העבד להתפלל לה'.

נאמר בפסוק טז: **וְהַגְּנָעֵר טָבַת מְرָאָה מֵאַד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה**" את המילים **וְאִישׁ לֹא יִדְעָה**" נפרש כרש"ג: "אין איש מבירה", והוסיף שם המהדיר (בחומש תורה חיים): "מרוב צניעותה".

נאמר בפסוק יז: "וַיֹּאמֶר הָעָבֵד לִקְרָאתְךָ וַיֹּאמֶר הָגִמְיאִינִי נָא מַעַט מִים מִפְּנָךְ".

מדברי המפרשים עולה שרבeka עשתה רושם מיוחד על העבד ולכך רץ לקראותה.

נשאל את הילדים מה ראה העבד ברבקה, ונאמר שני דברים:
א. התנהגותה הבוגרת של רבקה, שלא התמהמה לשוחח עם הבנות, כמו מגני גילה, וכדברי העקדת יצחק: "העיד הכתוב כי לא פנה לבה אל דברי הבטלה, במשפט הנערות אשר בגילה, רק [אלא] שמהירה לעשות שליחותה, כי בהגעה לשם ירדת העינה ותמלא ברה ותעללה בוריזות ותלך לדרכה".

ב. צניעותה בשאיית המים, שלא גילתה את גופה אלא כרעה ברך ושאבה, כדברי הנצ"י: "ראה שהוא לא שחה [מכופפת] עצמה לשאוב בכל השואבות, שהוא אינו דרך צניעות... אלא ירדת לתוך העין, ותעל".
הסבירים אלו לרכיבת העבד מתאיםים לפניו של מקרא, ואין סותרים את הממצאים הרבים שעשתה רבקה עבור העבד ונמליו.

אחר שנעورد אצל הילד בגיל הצער את הרצון להשתדרות ולעמל בעשיית החסד, נוכל להביא בגיל בוגר גם את דבריו הידועים של רשיי, שהעבד רץ לקראת רבקה "לפי שראה שעלו המים לקראותה", כלומר מאחר שארע נס במים, שעלו לקראותה, הבין העבד שהיא צדקה, ואז נוכל לשלב את שני הכוונים שבמפרשים: המאמץ הרاء של האדם והופעת הנס הבאה עימו.

נאמר בפסוק יח: "וַיֹּתְאִמֵּר שְׁתָה אֲדֹנִי וַתִּמְהַר וַתִּזְדַּבְּדֵה עַל יְדָה וַתִּשְׁקַח הוּא".

בפסוק זה ובפסוקים שאחוריו אנו נפגשים עם אישיותה המופלאה של רבקה.

ראשית נזכיר את הכבוד שננתנה רבקה לעבד, בקוראה לו "אדני" למורות שלא הכירה אותו, ונתאר כיצד דאגה לעבד והשكتה אותו בעצמה, כדברי אור החיים: "כדי שלא יטרח הוא בשעת חבד לשותה".

נוסיף ונאמר שרבקה רצתה שהעבד ישתה בנחת, ועל כן לא אמרה לו בתחילה שגס לgemäßיו תשאב, **כדברי אור החיים** שם:

"טעם שלא אמרה תכף מיד 'אם לgemäßיך אשאב...' שם היה מקדמת לומר 'אם לgemäßיך' וכן קודם שישתה הוא, יש מקום לו למהר [בשתיתו, כדי] להקל טורחה, כיון שעוד לה טרשת הגמלים, מה שאין כן קודם שהודיעתו יחשוב כי הוא זה כל הטורת, וישתה בחפצו לאט לאט".

כלומר אילו הייתה רבקה אומרת לעבד מראש שכוננה להש考ת את כל הגמלים, היה העבד ממחר בשתייתו, כדי שלא לעכבה. משום לכך נתנה לו רבקה לשאות בנחת, ורק אחר שסיים הודיעה לו שגם את הגמלים היא תשקה.

נאמר בפסוקים יט-כ: *"וַיַּתְבֹּל לְהַשְׁקָתוֹ... וַיִּתְמַהֵּר וַיַּעֲרֹר בְּדָה אֶל הַשְׁקָתָה וַיַּרְא עֹז אֶל הַבָּאָר לְשָׁאָב וַתִּשְׁאָב לְכָל גָּמְלִיו"*

במעשה זה גילתה רבקה טוב לב ורצון טוב שאין כדוגמתו. נרחב בלימוד פסוקים אלו עם הילדים, כדי שיתרשו מראוי ממידותיה הטובות של רבקה.

ראשית, נדבר על המאמצים הרבים שעשתה רבקה. כדי שהילדים יבינו את גודל המעשה נאמר שגמר עייף הבא מדרך ארוכה שותה כמויות גדולות של מים (כשמוניים ליטר). נכפיל כמות זו פי עשרה (כנגד عشرת הגמלים) ונגיע לכמות אדירה של מים שהיתה רבקה צריכה לשאוב.

נמחיש לילדיים שכדי לשאוב כמות שכך צריך לשאוב עשרות רבבות של כדים, ונוסיף ונאמר שבכל פעם שרבקה שאבה מים היה עליה לרדת אל המעיין ולעלות, דבר הכרוך בטרחה רבה, ובעשה זה זאת עשרות רבבות של פעמיים גילתה את רצונה העז לגמול חסד.

נסב גם את תשומת הילדים לכך ששאיבת המים של רבקה נעשתה בסוף היום, לעת ערבית, זמן בו האדם עייף וקשה לו יותר להתאמץ, וכן

שרבקה עשתה כל זאת למטרות גילה הצער ("נעלה"), דבר שאפילו לאישה בוגרת וחזקה נחשב למלacula קשה, וכפי שכתב האברבנאל:

"לبن גור ואמר שאישת אשר תהיה יותר שלימת המידות היא הראויה ליצחק. ובמה יודע זה? אם לא שתהייה נעלה בלתי רבת החשנים, ושותצא לשאוב מים, שהוא דבר זר [מוזר] וקשה לתת عمل וטורח כזה לנערה קטנה, ושעם כל זה [ושלמורות גילה] יגבר עליה שלימות המידות כל כך עד שלא תחש לעמלה, ויקל בעיניה להיטיב לאיש אשר לא ידעת, זה באמת מורה תכליות שלימות מידותיה".

העבד קבע שהאיישה המתאימה ליצחק צריכה להיות בעל טוב לב ורצון להיטיב בתכליות השלימות. אם האישה תהיה מוכנה להתאמץ רבות, למטרות הייתה הנערה צעריה, ולהיטיב לאיש שאינה מכירה, ייעד הדבר שהאיישה טובת לב.

לצד תיאור מאמציה הרבים של רבקה, נצינו במקביל את שמחתה בעשיית החסד, שמחה הבאה לידי ביטוי ב מהירות העשייה. נבקש מהילדים למצוא בפסוקים את המילים המורוות על זריזותה של רבקה במלאת השאייה, ונכתב עלייה: "ותתמהר" (פסוק יח), "וַתִּתְמַהֵר" (פסוק כ), "זָתַרְצֵץ" (פסוק כ). מילים אלו מעידות על השמחה הפנימית שהיתה לרבקה בעבודתה.

- לסיכום נعلاה את התכוונות הטובות שגילתה רבקה בהשkatת העבד וಗמליו, והן:
- א. כבוד לבני אדם, אף שאינה מכירתם ("שתח אדני").
 - ב. אהבת הבריות - מכוכה עשתה את כל מעשיה.
 - ג. חמלה - ריחמה על העבד ועל הגמלים הצמאים.
 - ד. טוב לב - רצון לעוזר.
 - ה. זריזות ושמחה בעשיית החסד.
 - ו. גבורה - התגברה על הקשיים והתאנסה מאד.

נאמר בפסוק כא: "זֶה אִישׁ מְשֻׁתָּאָה לָהּ"

כתב הרד"ק: "היה תמה לה שראה אותה עושה בוריות".
וכן כתב הספרנו: "משתומם על רוב הוריות לעשות חסר".
וכן באברבנאל: "שהיה נבהל מחריצות ודעתי ונדרבות".
نبיא לילדים את דברי המפרשים ובעקבותיהם נתאר את גודל התפעולתו של העבד ממעשיתו של רבקה.
סיבה נוספת הייתה להשתוממו של העבד. הוא השתומם מגודל השגחת ה', וכדברי רש"י: "משתומם ומתחבל על שראה דברו [בקשות] קרוב להצלחה".

"מַחֲרִישׁ לְדֹעַת הַחֲצִילָה ה' דָּרְפֵּו אִם לֹא"

נסביר שהעבד ישב בשקט והמתין לרבקה שתגמר לשאוב, משום שרצתה לראות כיצד תנגה, כדי לדעת אם ה' הצילה דרכו, וכדברי הרלב"ג: "שלא רצה לדבר לה מאומה [כדי] לדעת אם תעשה מעצמה זה העניין, שרצתה לבחון בו הנערת הרואה ליצחק".

נאמר בפסוקים כב-כג: "וַיֹּהִי פֶּאֱשָׂר בְּלוּ הַגְּמֻלִים לְשֹׁתּוֹת וַיַּקְרֵב הָאִישׁ גּוֹם זָהָב... וַיֹּאמֶר בַּת מֵאַת..."

כתב רש"י: "לאחר שנתן לה - שאלת".

נעה את השאלה: מדוע העבד נתן לרבקה את התכשיטים לפני ששאל אותה בת מי היא?

نبיא שני הסברים:
א. רש"י כתב: "לפי שהיה בטוח בוכותו של אברהם שהצליח הקדוש ברוך הוא דרכו".

כלומר העבד לא מצא לנכון לשאול את האישה אם היא ממשפחה אברהם, שכן היה ברור לו שבזכות צדיקותו של אברהם, הקדוש ברוך הוא סייע בידו למצוא מיד את האישה הרואה.
ומדווע היה בטוח העבד שזאת האישה ולא אחרת?

ב. כתוב רבבי אברהם סבע בספרו צورو המור:

"כאשר ראה נערה קטנה טובת מראה ובעלת שבל ונחלבשה בעוי
ונגורה להשקות עשרה גמלים יגעים מטורה הדרך... עד שששבה
בולם, כאשר הייתה חיתה בת עשרים, מיד גור אמר ואמר כי יד ה'
עשתה זאת... יצא מכל ספיקותיו ונתן לה נום וחב...".

כלומר כאשר ראה העבר את גודל חריצותה של רבקה, היה ברור לו
שכהות מיוחדים אלו להיטיב ניתנו לה מאות ה', ובוודאי אישא זאת
מתאימה ליצחק, ולכן נתנו לה את הנזם והצמידים לפני שאליה בת מי
היא.

نبיא לילדים את הסברו של הצורך המור, הקל יותר להבנה, ולאחר
نبיא את דברי רש"י, שאינם סותרים הסבר זה.

נאמר בפסוקים כד-כח: *"וַתֹּאמֶר אֶלְיוֹ בַת בְּתוּאֵל אָנֹכִי... וַתֹּאמֶר אֶלְיוֹ
גַּם תִּבְנֵן גַּם מִסְפּוֹא רַב עָמָנוּ גַּם מִקּוֹם לְלֹוֹן"*

نبיא את דברי רש"י המלמדים על חכמתה של רבקה: "השיבו על
ראשון ראשון ועל אחרון אחרון".

כלומר העבר שאל את רבקה שתי שאלות: על משפחתה ועל מקום
הlinיה, והיא ענתה לו לפי הסדר: ראשית שהיא בת בתואל, ולאחר מכן
שיש מקום ללון.

מקור דבריו של רש"י במשמעות **אבות** (ה, ז): "שבעה דברים
בגולם ושבעה בחםם... ואומר [החכם] על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון".

نبיא לילדים את דברי המשנה ונשבח את חוכמתה של רבקה.
על המיללים "גם מקום ללון" נביא את דברי רש"י (בפסקוק כל)
המציענים את רצונה הטוב של רבקה ואת נדיבותה לבה, וכך כתוב:
"[העבָד בַּיקַש] לִינְה אַחֲת... וְהִיא אָמְרָה לְלֹוֹן' בְּמַה לִינוֹת".

نبיא גם את דברי הסفورנו המגדילים את רצונה הטוב של רבקה,
שלא פנתה רק לעבד אלא אף לאنسיו: "גם מקום ללון - בערך ובعد
אנשיך".

נאמר בפסוק כו: **"זִקְנָה אַיִשׁ וַיֵּשֶׁתּוּ לְהָ"**

תרגם יונתן בן עוזיאל: **"וְסֹגֵד קָרֵם ה' דָּזְמִין קְרָמָיו אַתָּה מַהֲנָה"**,
כלומר אליעזר השתחוויה לפני ה' מתווך הודהה על שהצליח דרכו זימנו
לפניו אשה הגונה וכשרה.

נאמר בפסוק כז: **"וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ ה' אֱלֹהִי אָדָני אֶבְרָהָם ... אַנְכִּי בָּרוּךְ נָחָנִי ה' בֵּית אָמִי אָדָנִי"**

כתב רשי: "ברוך - דרך המזומן, דרך היישר, באותו דרך שהייתי צריך".
כלומר העבד הודה לה' גם על כך שהוביל אותו לבדוק בדרך בה היה
צרייך לאלכת, ושאותה אשה הגונה שפגש הייתה ממשפחתו של אברהם.
נצין את ענותנותו של העבד בקוראו לה: **"אֱלֹהִי אָדָני אֶבְרָהָם"**, כפי
שאמרו חכמים במדרש הגדול: **"תְּלַהּ הַגְּדֹלה בְּבָעֵלָה"**.

ומען זה בצרור המבו: **"וַתָּלֶה הָדָר בְּבוֹת אֲדוֹנוֹ וְלֹא בְּחַשְׁתְּדָלוֹתָו"**.
נוסיף, שהעבד הודה לה' על עזרתו המהירה, שעוזר לפניו שגמר
להתפלל כבר שלח לו ה' את רבקה, ועוד לפני שנכנס לעיר כבר קיבל
את מבקשיו, וכדברי הנצ"ב: **"שְׁבִירָךְ עַל שְׁהַנִּיעַ לְבִתְּ אֲחֵי אֲדוֹנוֹ בְּנָכֶל
שֶׁלֹּא בְּטוֹרָה וְחוֹפּוֹשָׁ ... עֹוד הָנָנִי בָּרוּךְ וְלֹא בָּאָתִי לְעִיר"**.
הרלבג כתוב: **"שְׁרָאוּי לְאַדְם שִׁיכְנוּ [שִׁתְקִיכְמוּ] מִחְשְׁבָותָיו וַיַּצְלִיחוּ
עֲנֵינוּ, שִׁיּוֹדָה לְשֵׁם יְתַעַלָּה אֲשֶׁר הָכַל מִאֲתָוֹ... וְלֹהֶה תָמֵצָא שְׁנַתְנַן אַלְיוֹזָר שְׁבָח
וְהַדְּוָאה לְשֵׁם עַל הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּמַל לְאֶבְרָהָם בָּזָה הָעָנִין"**.

בעקבות דברים אלו נדבר עם הילדים על מידת הכרת הטוב
וחובת ההודיה לה' על הטובות שעשויה עמננו.
נסמייע שוב את שבחים של אברהם ועבדו; שבחו של העבד
שידוע להודות לה', ושבחו של אברהם שחייב את עבדו
לכך.

נאמר בפסוק כת: "זִלְרָבָקָה אֶח וְשֵׁמוֹ לְבָנָן וַיַּרְא לְבָנָן אֶל הָאִישׁ..."

כבר בפגישתנו הראשונה עם לבן אנו פוגשים ברשעתו, שלא רץ אל העבד מתווך שמחה על הכנסת אורחיו, אלא בכלל תאות הכסף שהיתה לו, וכדברי רש"י: "וירין - מה רץ ועל מה רץ? יוהי בראות את הנום", אמר עשיר הוא זה, ונתן עינוי בממון".

בפסוק הבא אף ניכרת רשותו ביתר שאת, שהיא עובד אלילים, וכפי שכותב רש"י: "וְאַנְבֵּי פָנִיתִי הַבַּיּוֹת - מַעֲבוֹדָת אַלְילִים".

נאמר בפסוק לב: "זִבְאֵל הָאִישׁ וְהַגָּנָה עַמְדָה עַל הַגְּמֻלִים..."

תחילה נפרש את הפסוק כפשוטו, כרשב"ט: "התיר חביבתם", כלומרפתח את קשרי המשא שעל הגמלים. אחר נביא את דברי רש"י שכותב: "ויפתח - התיר זממם שלחם, שהיה סותם את פיהם שלא ידרעו בדרך בשודות אחרים". לאור דברי רש"י נשוב ונשמעו את גדולת אברהם וגדולות עבדו, את יושרו של העבד שנזהר מפגיעה בממון אחרים, ואת גדולת אברהם שהינכו לכך.

נאמר בפסוק לג: "וַיַּוְשֵׁם לִפְנֵי לְאַכְלָן וַיֹּאמֶר לֹא אַכְלָן עַד אִם דָבְרָתִי דָבְרִי"

נשאל את הילדים: מודיע לא הסכים העבד לאכול למרות שהיה עיף ורعب מהדרך הארכוכה?נענה שלוש תשובות:

א. העבד ראה שה' עזר לו בשליחות, והבין שכעת עליו להתעסק בשליחות שה' חפש בה ורק לאחר מכן לדאוג לענייני גופו, וכדברי רשב"ט: "אחריו שראה שהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו, לא היה לו להתעסק באכילה ובשתייה תחיליה".

ב. ראיו שאדם יעשה את שליחותו בזירותו בלי להתעכב, כי בעקבות התטעכותות עלולים להופיע דברים שימנעו את הצלחת שליחותו, כפי שכותב הרלב"ג: "שראיו לאדם שלא יתעצל במה שכובון אליו [במשימותן],

אבל ראוי שישתדל בהגנתו בחריצות ובוריות, כי העצלה אולי תמנע ממנו התכליות שכונן אליו. ולזה תמצא שלא רצה אליעזר לאכול עד שדבר דבריו".
כעין זה כתוב גם **העקדת יצחק**: "יבוזו לעשות מעשהו בעוד חיבת ביתו
חדרה לשם, שהוא תתקרר דעתם אחר כך, כמו שהיה...".

ג. העבד הילך למלא את שליחות אדונו אברהם, ושליחות היא מצוה
חשובה ביותר, ועל העוסקה אותה להקדימה לפני ענייני עצמו, כפי שכתב
הנצי"ב: "שאינו בכלל אדם שהולך לעסוק עצמו, ואם בן העסק طفل לנפלו
ונפשו... מה שאין בן: אני עבד ועסוק אדוני יקר ממנה, על בן הנני מובהך
להקרים דברי למאבל".

דברי העבד למשפחה ושליחת רבקה עמו

(פסוקים לד-סא)

דברי העבד למשפחה רבקה

נאמר בפסוק לד: "זיאמר עבד אברם אַנְכִי"

בדבוריו אלו ובפסוקים הבאים מගיס העבד את כל חכמוו וכשרונו
כדי לשכנע את בתואל ובני משפחתו להסכים לתת את רבקה ליצחק
לאשה. על אף שראה שה' הצליח דרכו, הבין העבד שזה היה השלב
הראשון במציאת הנערה הרואה, אך עדין צרייך סיועתא דשמייא כדי
שהמשפחה תשככים לשולח את רבקה.

נראה לילדים את דברי השכנוע של העבד דרך הפסוקים:

א. שבחו של אברהם שהוא אהוב על כולם - "**עבד אברם אַנְכִי**"
(פסוק לד), כמבואר בליקוטים בחומש רב פנינים: "אליעזר בא להגיד
שבחו של אברהם, ויאמר: איש כאברהם, להיותו אהוב ונחמד לשמים
ולבריות, אין צרייך לקנות עבדים ושפחות במעטות, אלא כל אדם יתרצה
להיות לו עבד עולם, ולהקנות גנוו אליו בחינם, וזה שאמר 'עבד אברהם'

אנבי', אנו כי מעצמי נתרצתי להיות לו עבד עולם... כי מי יזבח להסתופף בצלו".

ב. עושרו של אברהם - "זה ברך את אָדָנִי מֵאַד" (פסוק לה).

ג. גודלו של אברהם, שה' אהבו וمبرכו, וכן עשה לו נס - "וַיְתַלֵּד

שָׂרָה אֲשֶׁת אָדָנִי בֵּן לְאָדָנִי אָחָרִי זָקְנָתָה" (פסוק לו).

ד. אהבתו של אברהם ליצחק, שנטו לו את כל עושרו - "וַיִּתְּחַנֵּן לוֹ אֶת
כָּל אֲשֶׁר לוֹ" (פסוק לו).

ה. ההערכה של אברהם למשחתת בתואל, שחפץ דווקא בהם -

"וַיַּשְׁבַּעַנִי אָדָנִי לְאָמֹר... אָם לֹא אֶל בֵּית אָבִי תַּלְךُ וְאֶל מִשְׁפָחָתִי וְלִקְחָתָ אָשָׁה
לְבָנִי" (פסוקים ל-ז-לח), וכדברי האברבנהל: "...שינה העבר [שה אברהם]

אמר רק "אל ארצי ומולדתי תלך" (ד) ולא פירט אל משפחתי] ואמר
[העבר]: 'אל בית אבי תלך ואל משפחתי', כדי שיחשבו שהויה אברהם חפץ
מאיד בקרבתם".

כלומר אברהם רצהacha לבנו דווקא ממשחתתו, כפי שלמדנו
בתחילת הפרק, אך לא פירט את כוונתו ורק אמר "אל ארצי ומולדתי",
וכאן אליעזר הוסיף שכוונת "אל ארצי ומולדתי" היא "אל משפחתי".

ו. אברהם אדוינו אמר שה' חפץ במשחתה זו - "זֶי אָמַר אֱלֹהִים
תַּתְהַלֵּתִי לְפָנָיו יְשַׁלֵּח מֶלֶאכָו אֶתְךָ וְהַצְלִימָה דָּרְבָךְ וְלִקְחָתָ אָשָׁה לְבָנִי
מִשְׁפָחָתִי וּמִבֵּית אָבִי" (פסוק מ).

ז. חפזו של ה' במשחתה ועשית פלא עברורה - "זֶי אָבָא הַיּוֹם אֶל הַעַזִּי
וְאָמַרְתָּ: ה' אֱלֹהִי אָדָנִי אָבָרָהָם אָם יָשַׁךְ נָא מִצְלִיחָה דָּרְבֵיכִי... וְאָמַרְתָּ אֱלֹהִים גַּם
אֶתְחָה שְׁתָה וְגַם לְגַמְלָךְ אֲשֶׁרָב. הוּא הָאָשָׁה אֲשֶׁר הַבַּיִת ה' לְבָנִי אָדָנִי. אָנִי
טָרֵם אָכְלָה לְדִבֶּר אֶל לְבִי וְהַגֵּה רַבָּה יִצְאָת..." (פסוקים מב-מה).

ח. שבחה של רבקה וההתאמתה ליצחק - "וַיִּתְפָּהַר וַיִּזְרַעַד בְּפָה מְעֻלִיה
וְתֹאמַר שְׁתָה..." (פסוק מו). בכך הוכח שהויה האשה אשר הכית ה' לבנו
אדני" (פסוק מד).

ט. השתלשלות העניינים היא מאות ה', ועל כן אין מקום להתנגדות -
"זֶא קָדֵד וְאַשְׁתַּחַוו לְה' וְאַבְרָהָם אָתָה ה' אֱלֹהִי אָדָנִי אָבָרָהָם אֲשֶׁר הַנְּחִינִי בְּדָרְךָ
אַמְתָּה לִקְחָת אֶת בָּת אֲחֵי אָדָנִי לְבָנָנוֹ" (פסוק מה).

בפסוקים אלו העבד חוזר על הסיפור המתויר בפסוקים שלפני כן, וככaura אין בפסוקים אלו חידוש אלא אריכות המעוררת פליה. בכל זאת נuszוק בהם בהרחבה ונראה את נאמנותו של העבד לשילוחות. נשבח את העבד על שהצליח להרשים את המשפחה ולשכנעה בדבריו.

נאמר בפסוק כ: "וַיַּעֲזֹן לְבָנָן וּבֶתְוָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִהֳא יֵצֵא הַדָּבָר..."

גם כאן נצבי על השגחת ה' בהצלחת את דרכו של העבד. לבן ובתואל, שהיו רשעים, הסכימו לתת את רבקה לעובד ה' ושונא אלילים, על אף שהיא עלייתם להפרד ממנה ואף לשולחנה לארץ רחוכה להינשא לאדם שם אינם מכירים.

בלימוד זה נדגש לילדים את האמונה בהשגחת ה' בעולמו בכלל ועל האבות בפרט.

נסב את תשומת לבם של הילדים לסדר הפסוק. תחילת ענה לבן, שהוא הבן, ואחריו בתואל, האב. נביא את דברי רשי': **"וַיַּעֲזֹן לְבָנָן וּבֶתְוָאֵל רְשֻׁעָה היה [לבן] וַקְפִּץ להשיב לפני אביו."** נראה לילדים את המידה השלילית של לבן - חוסר יראת מון ההורים. מתוך כך נבוא לדבר על המצווה לירא מון ההורים ולא לדבר לפניהם. נוכל להביא את דברי **השולחן ערוך** (יורה דעתה רמ, א): **"צְדִיק לַיּוֹד מַאֲדָבָבָד אָבָיו וָאָמוֹ וּבָמָרָאָם."**

נאמר בפסוק גב: "זִיהִי בִּאָשָׁר שָׁמַע עָבֵד אֶבְרָהָם אֶת דִּבְרֵיכֶם וַיִּשְׁתַּחַז אֶרְצָה לְה'"

נשבח את העבד על הودאותו שוב ושוב לה! נאמר שהעבד הבין

גם שהסכמת ההורים לשלוח את רבקה היא פלא נוסף שעשה ה', ועל כך הוא מודה לה'.

נאמר בפסוק נג: "... ומגדנת נתן לאחיה ולאמָה"

כתב רשי: "לשׂוֹן מְגִידִים, שַׁבְּיָא עָמוֹ מִנִּי פִּירּוֹתָשׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל".
לאור דברי רשי נזכר שבבחה של הארץ, שהעבד הביא פירות
משמעותיים הארץ ישראל, שלא היו כמותם בחרן.

שליחת רבקה עם העבד

נאמר בפסוק נה: "זִקְרָאוּ לִרְבָּקָה וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים הַתְּלִכִּי עִם הָאִישׁ הַזֶּה
וְתִּאמְרָ אֶלְךָ"

בפסוק זה נדגיש את שבבחה הנגדל של רבקה, שענתה בזריזות ובצורה
ברורה והחלטית: "אלך!"

נאמר לילדים שתשובת רבקה באה מיד לאחר השאלה כדי להראות
את זריזותה. תשובהה הייתה קצרה וקולה, ללא היסוסים, למרות
הקשה שבספרידה, וכפי שכותב הרלבג: "אמרה להם שכבר [شمיד] תלך
עמו, ולא יקשה בעיניה הפרדה מבית אביה".

נעה את השאלה: כיצד הסכימה רבקה להיפרד מיד מהוריה
ומארצתה וללכת לארץ מרחקים להינשא לאיש שאינה מכירה?
נענה, שמהצלהה דרכו של העבד הבינה רבקה שה' אוהב את אברהם
ויצחק, ומדבריו של העבד, מאישיותו ומהתנהגותו, הבינה שאדונו
אברהם הוא איש ענק באמונה ובomidot ויצחק הוא כמותו וממשיך את
דרךו, וכךrai לה להדבק בו.

נאמר בפסוק ס: "זִיכְרָכוּ אֶת רַבָּקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֲחֹתָנוּ אֵת הַיְיָ לְאַלְפִּי
רַבָּבָה וַיַּרְאֶשׁ אֶת שַׁעַר שְׂנָאִיו"

כתב רשי: "את ווֹרֶעֶד תְּכִבְלוּ אָוֹתָה בְּרָכָה שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם בְּחַדְמָוֹרִיה
'הַרְבָּה אָרְבָּה אֶת וֹרֶעֶד' גּוֹי. יהו רצון שיהא אותו הורע מוך ולא מאשה
אחרת".

نبיא את דברי רשי ונאמר לילדים שעל אף שלבן ומשפחתו היו רשעים, באותו רגע של פרידה הם התעלו להבוי את גודלו של אברהם ולהאמינו שהברכה שברכו ה' מתקיים. כך עולה מדברי צורר המורה: "להורות איך ה' שלח מלאכו לפני במאמר אברהם ושם הדברים בפיים. ולזה תמצא כי נצנצה בהם רוח הקודש וברכו אותה בברכה עצמה שברך מלאך ה' אל אברהם בשעת העקדה".

בעל צורר המורה מפרש אחרת מרשי". לדבריו משפחתה של רבקה לא ידעה על הברכה שברך ה' בזמן העקדה, ומכל מקום התעלו וברכו בברכה זו. כך נאמר לילדים, מבלי להזכיר מעלת רוח הקודש.

פגישת יצחק ורבקה (פסוקים סב-סו)

נאמר בפסוק סב: "וַיֵּצֶחַ בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רָאֵי..."

נאמר לילדים שב"בָּאֵר לְחֵי רָאֵי" התפלל יצחק שיזכה לשאת אישת ראויה, ואף הקדים את העבד בתפילהו, וכדברי צורר המורה: "...ולהתפלל לפני שיצליה ה' דרך אליעזר".

וכן כתב הפלוי יקר: "כִּי מסתמא התפלל יצחק על הוועוג בעוד היה אליעזר בדרך, כי על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא - זו אשח...".

נאמר בפסוק סג: "וַיֵּצֶא יַצְחָק לְשׁוֹחֵן בָּשָׂדָה לְפָנֹת עֲרָבָה"

כתב רשי: "לשוחה - לשון תפילה, כמו ישוףך שיחו"

נאמר לילדים שייצחק המשיך להתפלל גם בשובו מ"באר לחוי רואוי". נתאר לילדים את הכוונה הרבה שבתפילהו של יצחק, וככפי שאמרו חכמים בבראשית רבה (ס, טו): "צפת [רבקה הביטה ביצחק וראתה] שידו שטוחה בתפילה".

נאמר בפסוק סד: "וַתֵּשֶׁא רָבָקה אֶת עַיִנָּה וַתְּרִא אֶת יַצְחָק וַתִּפְלֶל מֵעַל הַגָּמְלָל"

כתב רשי: "ותפל - השמיטה עצמה לארים".

כלומר רבקה הפילה עצמה מן הגמל.

פעולה זו של רבקה מורה על התפעלותה הגדולה מדמותו של יצחק, וכפי שכותב בליקוטים בחומש רב פנינים: "ותרא את יצחק - על חשיבותו ומעלהו שראתה בו... כי אדם כוה לא ראתה מעולם".

נשאל את הילדים: ממה כל כך התפעלה רבקה?

נגיע עמס לכך שהתפעלה מותפילתו של יצחק שהיתה בכוונה, וכפי שאמרו חכמים בבראשית רבה (שמ): "אמרה, ודאי אדם נדיל הוא".

נוסיף גם את דברי הנז"ב שכותב: "ותרא את יצחק - בעודו עומד ומתפלל, והיה או במלך אלקים נורא מאד".

נאמר בפסוק סה: "וთאמר אל העבד מי האיש הלוּזָה ההלֵך בשדה ל夸ראתינו"

המילים "מי האיש הלוּזָה" מצביעות על התפעלותה הגדולה של רבקה מיצחק, וכאיילו אמרה: 'מי הוא האדם הגדול הנראה מיוחד באישיותו ובהליךתו, וכפי שכותב בליקוטים בחומש רב פנינים:

"מאור קדושת השכינה אשר הופיעה על פניו נבחלה רבקה, כי אדם כוה לא ראתה מעולם. על בן שאלת לאלייר: 'מי האיש הלוּזָה', 'הלוּזָה' דיקא [לשון הלוּזָה - מדויק], אם היה רואה איש אחר לא היתה שואלה עליו... רק על איש נבגד כוה...".

"זיאמר העבד הוא אדרני ותקח הצעיר ותתבְּסֶם"

רבקה התכשתה מפני שהתבונתה מאדם גדול כזה, וכפי שכותב שם בליקוטים "בסתה פניה בצעוף לבן יראה פניה מפני הבושת, כי הרגינה כי מעלהו מאד רמה ונעה ממעלה".

נרחיב בלימוד ושינוי פסוקים אלו, מהם עולה דמותו של יצחק במלוא הדירה, ונשתדל להרשيم את הילדים מדמותו.

נאמר בפסוק סו: "וַיִּסְפֶּר הָעֵבֶד לִיְצָחַק אֶת בְּלֹהֲדָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה" בשאלת, מה סיפר העבד ליצחק, מוצאים אנו במפרשים שני הסברים:

א. העבד סיפר ליצחק את הדברים שהוא עשה בעצמו. כך הסביר רבנו בחיי: "יבלו עניין הניחוש אשר עשה במאמרו 'הקרה נא לפני היום'ונו, והקישוטים שנთן לרבקה בדרך, והמנות שנתן לה ולאחיה ולאמה בבית".

כך גם נראה מילשו הפסוק: "את בְּלֹהֲדָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה" - שהעבד עשה.

ב. העבד סיפר ליצחק על כל הנסים שה' עשה לו. כך הסביר רש"י: "נילה לו נסים שנעשו לו - שקפצה לו הארץ וشنודמנה לו רבקה בתפליתו".

نبיא לילדים את שני הפירושים. תחילתה נסbir לפי המשמעות הפשטota, שהעבד סיפר מה שהוא עשה בעצמו, ולאחר כך נוסיף שהעבד סיפר גם על הנסים שה' עשה לו.

נאמר שהעבד סיפר כל זאת כדי להראות ליצחק את השגחת ה' שהיתה בזיווג, וכפי שכותב הרשב"ס: "להודיע נסים שנעשו לו, לדעת כי בת מילו היא", וגם כדי לחכוב בעיניו את רבקה, וכדברי הנצי"ב: "בזה הודיע דרך אנב כמה היא כליה נאה וחסודה, וראה בה מדת צניעות ואהבת חסר עד להפליא".

נתאר באוזני הילדים בצורה חייה את הסיפור של העבד ליצחק. נבייע התפעלות מוגדל השגחת ה', ונסייו וכן מוגדל נדיבותה ורצוניה הטוב של רבקה. כך נחזור וננסם את המתואר בפסוקים י"א-כ"ט.

נאמר בפסוק טז: "וַיַּבְאֵה יַצְחַק הָאֲהָלָה שָׂרָה אָמֹז"

נעה בפניהם הילדים את השאלה: מדוע התורה מוזגישה שמדובר ב"שרה אמו"?

נשמע את תשוביთיהם, ואחר נביא את דברי רש"י, שהסביר שהتورה באה למדנו שה' עשה ניסים לרבקה באוהל בדיקות כפי שעשה לשרה. וכך כתוב:

"וַיַּבְאֵה הָאֲהָלָה וְהִי הִיא שָׂרָה אָמֹן, כָּלָמָר וּנְעִשִּׁית דָוָגָמָת שָׂרָה אָמֹן: שֶׁבַל וּמָן שָׂרָה קְוִימָת, הוּא נֶר דְּלֻוק מַעֲרֵב שְׁבַת לְעֵרֶב שְׁבַת,

וברכה מצויה בעיטה, וענן קשור על האهل, ומשמורתה [שרה], פסקו, ובשבאה רבקה, חورو [שלושת הנסדים].

نبيיא דברים אלו ונדגש את אהבתה ה' לרבקה, אהבה שבאה לידי ביטוי בנסים להם זכתה בדומה לשירה אמונה.

"**וַיַּקְחَ אֶת רָבָקָה וַתִּתְהַלֵּל לְאַשָּׁה וְאֲהַבָּה**"

תרגם יונתן בן עוזיאל (ומعינו זה באונקלוס): "וַיַּרְחִמָּה בְּנֵין דְּחָמָא עֲוֹבְדָה אָדָתָן בְּעַוְדָי אָמִיחָה".

כלומר יצחק אהב את רבקה בגלל שראה שמעשית מותוקנים כמעשי אמו.

בעקבות התרגומים כתב הרמב"ן: "ילבן הזביר האהבה, כי מפני צדקהה וכשרון מעשית אהבה ונחם בה".

ובמדרש רביה כאן נאמר: "כל מים שהיתה שרה קיימת היו דלתות פתוחות לרוחתה, ובין שמתה שרה פסקה אותה הרוחתה, ובין שבאת רבקה חורה אותה הרוחתה".

ופירש שם היפה תואר: "שהיתה טובת עין, ולא בדרך רוב הנשים שעיניהן צרות באורחיהם, ולזה אמר שהיו הדלתות פתוחות לרוחתה".

התיאור "דלתות פתוחות לרוחה" מצביע על צדקותה המופלאה של שרה שהיתה לה עין טוביה ונגה ברוחב לב כלפי האורחיהם. צדקות זו הייתה גם ברבקה שחזרה ופתחה את הדלתות.

נדגיש לילדים את אהבתו הגדולה של יצחק לרבקה מפני צדקהה ומעשית הטוביים, שהיו דומים לשירה אמו, וכן בגלל שה' עשה נסים לכבודה.

המסרים העולים מפרק כד

ציווי אברהם לעבד לקחת אשה ראוייה ליצחק:

1. אהבת ה' לאברהם - ה' ברכו בכל.
2. ההרחקה מרשעים - אברהם השביע את עבדו שלא יקח אשה מבנות כנען.
3. אהבת אברהם לארץ ודבקות בה - אזהרת אברהם לעבד שלא יוציא את בנו מהארץ.
4. בטחוונו של אברהם בה' - בטוח בה' שישלח מלאכו לפני העבד.
5. נאמנות העבד לאברהם - העבד קיבל על עצמו בשבועה את השליךות למורות הקושי שבה.

הליכת העבד וקיום השליךות:

1. יושרו של העבד - שם זמן בפי הגמלים.
2. השפעתו של אברהם על העבד - העבד למד מאברהם את מידת היושר.
3. יראת ה' של העבד - התפלל לה' שיציליח דרכו.
4. ערכו של טוב הלב - העבד חיפש אישת טובת לב וגומלת חסדים.
5. השגחת ה' בעולמו - ה' זמין לעבד את רבקה ללא שהות.
6. אהבת ה' לאברהם -
 - א. ה' זמין ליצחק את רבקה המתאימה לו.
 - ב. ה' נתן לב לבן ובתוואל שיסכימו לשלווח את רבקה.
7. אהבת הבריות של רבקה וטוב לבה הגדל - הציעה לעבד מים לשתיות, ואף השקתה את כל גמליו.

8. כבוד לבני אדם - רבקה כינתה את העבד "אדוני".
9. צניעותה של רבקה -
 - א. אף אדם לא הכירה.
 - ב. כרעה ברך לשאוב.
10. זריזות במצויה - רבקה השكتה את הגמלים בריצה ובמהירות.
11. בטחון העבד בה' - העבד שם לרבקה נזם וצמידים לפני ששאל אותה בת מי היא.
12. נדיבות לב - רבקה הזמינה את העבד ללון יותר ימים משבקש.
13. הودיה לה' - העבד הודה לה' שוב ושוב:
 - א. על שהזמין לו את רבקה.
 - ב. על הסכמת המשפחה לשלווה אותו את רבקה.

דברי העבד למשפחה רבקה ושליחת רבקה עמו:

1. הזירות לדבר מצוה וಗנות תאוות הממון - ביקורת על לבן שרצה אל העבד בשבייל הזהב.
2. נאמנות העבד לאברהם - לא הסכים לאכול עד שיגמר לעסוק בדבר השליחות.
3. האמונה הגדולה של העבד בה' - העבד הצליח לשכנע את המשפחה שהוא יצא הדבר.
4. צדיקותה של רבקה - רצונה לעזוב את בית אביה כדי להינשא ליצחק.
5. השגחת ה' על הצדיקים - ה' נתן בפי הוריה של רבקה לברכה.

פגישת יצחק ורבקה:

1. צדיקותו של יצחק - התפלל לה' שיצליה דרכו של העבד.
2. תפילה בכוננה - בזמן התפילה היה יצחק נראה מלאך ה'.
3. צדיקותה של רבקה - דמותה במעשייה לשורה אמונה.
4. אהבת ה' לרבקה - עשה לרבקה נסים כשם שעשה לשורה.

פרק כה

בפרקנו שלושה נושאים עיקריים:

1. נישואי אברהם וקטרה ושילוח בני הפילגשים
2. מות אברהם
3. תולדות ישמעאל

ニישואי אברהם וקטרה ושילוח בני הפילגשים

(פסוקים א-ז)

נאמר בפסוק א: "וַיֹּסֶךְ אֶבְרָהָם וַיַּקְחֵה אֲשֶׁר וְשָׂמַחַת קָטֹרָה" בזיהותה של קטרה נחלקו חכמיינו ז"ל במדרש רביה, האם זו הנגר או אישת אחרת, ובעקבותיהם נחלקו הראשונים מפרשבי התורה. רש"י כתב: "קטרה - זו הנגר, ונקראת קטרה על שם שנאים מעשה בקטורת".

وابנו עזרא ורשב"ם כתבו שקטרה הייתה אישת אחרת. לילדים נפרשocabן עזרא ורשב"ם, מפני שהזה פשוטו של מקרא, כפי שכותב הרשב"ס: "לפי הפשט אין זו הנגר", וגם מפני שהילדים למדו על אברהם שגירש את הנגר בציווי ה' ואמם כן קשה להבין כיצד חזר לקחתה. גם מלשון הרבבים של המיללים "ולבני הפילגשים" (פסוק ז) משמעocabן עזרא ורשב"ם שאין הכוונה להגר. עם זאת נשתמש בדברי רש"י כדי לתאר את דמותה של קטרה, "שנאים מעשה בקטורת", ונדבר על כך שאברהם אבינולקח אישת הרاوية לו, שמעשה נאים כלפי הבריות וככלפי ה'.

נאמר בפסוק ב: "וַיְתַלֵּד לוֹ אֶת זָמָן וְאֶת יִקְשֹׁן..."

נzieין שאברהם לימד גם אותם לירא את ה' ולעבדו, על אף שלא היו משרה אשתו. כמו שלימד את הבריות כולם, על אחת כמה וכמה שלימד את בניו (עיין בהסבירנו בפרשת וירא כא, ט).

נאמר בפסוק ח: "וַיִּתְּנֵן אֶבְרָהָם אֶת פֶּלְאָשֶׁר לוֹ לִיצָּחָק"

נבקש מהילדים לציין פסוקים מഫירושות הקודמות בהם מוזכר שיצחק הוא עיקר זרעו של אברהם וממשיך דרכו, ושבו יתקיימו כל הבטחות ה', כמו: "כִּי אִם אֲשֶׁר יִצְאָ מִמְּעֵיד הוּא יִרְשֶׁךָ" (טו, ד), "וְזָקַמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אֶת זָחָק" (וי, כא), "כִּי בִּיצָּחָק יִקְרָא לְךָ זָרָע" (כא, יב) ועוד.

לאור פסוקים אלו נסביר שאברהם נתן את כל רכשו ליצחק ושילח את כל בני הפלגשים לאرض אחרת, משום שידע שיצחק הוא עיקר זרעו וממשיך דרכו ושבו יתקיימו הבטחות ה'. כאן נזכיר את אהבתו הגדולה של אברהם ליצחק, שנולד משרה אשתו ולעת זקנותו.

וכך כתוב האברבנאל:

"[אברהם נתן ליצחק את כל אשר לו] להראות את יצחק, שה庵ת עולם אהבו, ושהאמינו בה' שבו יקרא לו ורעד כי הנה עם היות [למרות] שבני הוקניהם, יה庵ם אדם יותר מאשר הבנים הראשונים, כל שכן בהיות אם מטה [כמו יצחק שמתה שרה אמו] הנה לאברהם לא היה בן מבני הוקניהם [המובאים בפסוק ב] שנית לו את כל אשר לו אלא ליצחק, להיוות עיקר ביתו ועיקר ורעד ויורש הבטחותו".

נאמר בפסוק ו: "וַיָּלֶבֶנֵי הַפְּלָגָשִׁים אֲשֶׁר לְאֶבְרָהָם נָתַן אֶבְרָהָם מִתְנָתָן"

כתב רש"י: "נתן אברהם מתנות - ... מה שנית לו על אודות שרה, ושאר מתנות שניתנו לו, הכל נתן להם, שלא רצה ליהנות מהם".

נדגיש את סירובו של אברהם ליהנות מאותן המתנות שקיבל כשנלקחה שרה לארמונות פרעה ובאיםלך, מפני שלא רצה ליהנות בדברים שקיבל כתוצאה מהצער הנadol שנגרם לשרה בהילקה לארמוניותיהם. בדברים אלו נראה שוב את הכבוד והאהבה הגדולה שרחש אברהם לשרה אשתו.

מוות אברהם (פסוקים ז-יא)

נאמר בפסוק ז: "וַיָּأֹלֶה יְמִינֵי חַי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חַי מֵאַת שָׁנָה וּשְׁבעִים שָׁנָה וְחַמֵּשׁ שָׁנִים"

בלמודנו פסוק זה, נרחב בעיסוק באישיותו הגדולה ופעלו העזום של אברהם אבינו, תוך סיכום הדברים שלמדנו עם הילדים בשלושת הפרשות האחרונות.

דמותו של אברהם אבינו לאור הפסוקים

יראת ה', אהבתו והشمיעת בקומו - אברהם שמע בקול ה' ועצב את ארצו ומולדתו, מל את עצמו בגיל תשעים ותשע ואת כל ילדי ביתו, גירש את הגר יחד עם בנו יצחק ואך עמד בנסיון הנadol ביותר - עקידת בנו יחידו (משרחה), ממשיך דרכו, יצחק.

نبיא את הפסוק "עַתָּה יָדַעְתִּי בַּי יַרְאָ אֱלֹהִים אַתָּה" (כב, יב) ואת הפסוק "עַקְבָּ אֲשֶׁר שָׁמַעَ אַבְרָהָם בְּקָلִי וַיִּשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתָי חֲקָקָתִי וְתֹרְתָּתִי" (כו, ה) ונשננים בעל פה.

אברהם התפלל לה' על סדום, התפלל על אבימלך וכל ביתו, ובמשך שנים רבות התפלל שייהה לו ולשרה בן. הוא הודה לה' על טובותיו: על הבטחת הזרע והארץ בנה מזבח לה', הודה לה' על עורתו בניצחונו על ארבעת המלכים וערך משתה הודייה גדול על הולחתו בנו.

מידותיו הטובות

אהבת הבריות - אהבה גדולה רחש אברהם לLOT וلامינו רדף אחרי ארבעה צבאות כדי להצילו, ומtopic אהבתו לעבדיו DAG שיקבלו חלום במלחמה. לשלוות האנשים שבאו אליו עשה כבוד גדול ואף התפלל להצלת אנשי סודום. מעל הכל גדולה הייתה אהבתו לשרה, שכיבדה בחיו ובנה את אהלה לפני איהו, ובמortaה שילם סכום אדיר לקניית מקום קבורה. גם אהבתו ליצחק מופלאה יותר מכל אהבה, ומרוב אהבתו וחיבתו עשה משתחה גדול לבבוזו וכן גירש את ישמעאל מעון ידו לו בטירה.

טוב לב ונדיות - אברהם הכנין סעודת משובחת לאורחיו ועוגות, בן בקר, חמאה וחלב), נטע פרדס עם מיני פירות לכל דושן, נתן לאורחיו מים רעננים לריחיצה, בנה פונדק לכל עיף ואף ליווה את האורחים לדרךם. את אוהלו מיקם בין שתי ערים, ללוט נתן לבחור ראשון את מקומו ולאביבלך סלח על מעשונו ואף הכיר לו טובה על שגמולו.

כבוד לבני אדם - כבוד גדול נהג בבריות: קרא לאורחיו "אדונים" על אף שהיו בני כנען ירודים, את עצמו כינה "עבד", דבר עטם בכבוד והשתמש רבות במילה "נא", השתחווה להם, הכנין להם סעודות מלכים ואף רץ לקראותם על אף שהיה חולה וזקן. בהמשך אף השתחווה לפני בני חת ודיבר עטם בכבוד. אברהם כבוד אף למי שלא התנהג כשרה, ועל כן במריבה עם לוט קראו "אחים", וגם את אביבלך בתוכחתו על הבאר הוכית בנהת.

יושר - אברהם DAG להחזיר את כל חובותיו לבעלי המלונות, זמס את פי צאנו וgamlio ואף לימד את עבדיו לנוהג כך.

גבורה - אברהם התגבר כARI לעשות רצון ה', על אף הקשיים שעמדו בדרכו (עזיבת בית אביו ומולדתו, ברית המילה בגיל זקנה, ומעל הכל עקיידת בני אהובי).

הוא גילה גבורה עילאית במלחמותו נגד ארבעה מלכים גדולים, ואף לא פחד מההוכחה מלכים על האמת, כאשר גולו ממנו עבדי אביבלך את באר המים.

ענוה - למורת גודלו החשיב אברהם את עצמו כעפר ואפר, השתחוווה לבני אדם ירודים כאנשי כנען ועשה להם כבוד גדול כעבד לאדוננו. אף אחרי שובו מון העקידה לא התגאה בגודלו ולא סייר מאומה לנעריו, וכן דיבר עם בני חת כאדם פשוט ואף השתחוווה להם.

אהבת הארץ - אברהם התהלך בארץ לארכה ולרחבה, עשה כל מאמץ שלא לעזבה, ואף קנה חלק ממנה (מערת המכפלה) בכספי רב.

השפעה על הבריות - אברהם לימד את הבריות לירא את ה', לעבדו ולעשות מעשים טובים, ובכל מקום אליו הגיע קרא בשם ה' בגבורה ולא נרתע מפניו. ממש סdom לא הסכים אברהם לחתת רכוש כדי לקדש את שם ה'. אברהם אף חינך את כל עבדיו ליראת ה' ולמידות טובות והם אהבו אותו אהבת נפש והוא מוכנים לעשות כל אשר יצוומו. בזכות פعلו וצדקתו הctrappו אליו אלפיים ורבעות.

אהבת ה' לאברהם

לצד דמותו, פעליו וגודלו של אברהם, נזכיר שוב את אהבתו הגדולה של ה' אליו:

ה' בחר באברהם להיות לו לאלקים ולזרעו אחريו והבטיחו לעשותו גוי גוזל, שעמו יכروות ברית לדורות עולם.
ה' כרת עם אברהם ברית לחת לו ולזרעו את הארץ הטובה וכפי שאנו אומרים בתפילה שחרית: "אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברהם...
וכרות עמו הברית לחת את ארץ הבניען..." וכן ברך אותו בכל - בצאן
ובבקר, בכסף ובזהב, בעבדים ובשבחות, ולבסוף אף בבן.

ה' גידל את שמו של אברהם בעולם, עד שלמלך הארץ המליכו
עליהם ובני חת קראו לו "נשיא אלקים". למען עשה ה' נסים
בארמוןנות פרעה ובאלילך, הגנו עליו מפני ארבעת המלכים הגדולים
ומסרים בידיו.

ה' התייחס אל אברהם כאחובו וקרובי, ולא רצה להסתיר ממנו את הפיכת סdom, ובזכותו אף זכר את לוט והצילו מון ההפיכה. פלא גדול עשה ה' עמו בנותינו לו בן בגיל מאה. אף בעקבידה קרא ה' לאברהם "ירא

אלקים" ובזכותו הצליח ה' את דרכו של העבד וזימן לו את רבקה באורת פלא.

נאמר בפסוק ח: **"זִיגּוּעַ וִזְמָת אֶבְרָהָם בְּשֵׁבָה טֹבָה זָקָן וְשָׁבָע"**
נשאל את הילדים, מה הכוונה במילה "שָׁבָע", ונענה שתי תשובות:
הachat – שבע מרוב ימים, כתרגומים אונקלוס: "ושבע יומין", כלומר
אברהם נפטר בגיל מבוגר מאד.
השניה – שבע מכל טוב, כתרגומים יונתן בן עוזיאל: "ושבע בכל טובא",
וכפי שכותב הרמב"ן: "שרה כל משאלוות לבו ושבע בכל טובאה... שבע ימים
ועושר וכבוד".

נאמר בפסוק ט: **"זִיקְפְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וִישְׁמַעְאל בְּנֵיו..."**

בפסוק זה נדבר על האבל הגדול שהיה במוותו של אברהם ובזמן
קבורתו, שכל יושבי כנען בכו על מוותו של אברהם. וכך נאמר בספר
הישר:

"וַיֹּהֵי כַּאֲשֶׁר שָׁמַעוּ בָּلְיָשְׁבֵי אֶרֶץ בְּנֵעַן כִּי מֵת אֶבְרָהָם, וַיַּבְאָו
כָּלָם עִם מִלְכֵיהֶם וִשְׁרֵיהֶם וְכָל אֲנָשֵׁיהם לְקִבּוֹר אֶת אֶבְרָהָם... וַיַּבְאָו
כָּל יוֹשְׁבֵי בְּנֵעַן וְכָל יוֹדֵעַי אֶבְרָהָם אֶת אֶבְרָהָם שָׁנָה תָּמִימה וַיַּסְפְּדוּ
עָלָיו אֲנָשִׁים וָנְשָׁמִים. וְגַם כָּל הַיְלָדִים הַקְטָנִים וְכָל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בְּכֻוּ
כָּלָם עַל אֶבְרָהָם, כִּי הָיָה אֶבְרָהָם טֹב עִם כָּלָם, וְכִי הָיָה יִשְׁרָעֵם
אֱלָקִים וְעִם אֲנָשִׁים, וְלֹא כְּمַעַוד יָרָא אֱלָקִים כְּאֶבְרָהָם אֲשֶׁר יָרָא
אֶת אֱלָקִים מַנְעוּרִיו".

וחכמיינו אמרו בגמר **בא בתרא** (צא ע"א-ע"ב): "אותו היום שנפטר
אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל נדולי אומות העולם בשורה ואמרו: אוי
לו לעולם שאבד מנהיגנו, ואוי לה לסתינה שאבד קברינטא".
נסביר לילדיים את המשל והنمישל שבדברים אלו ובכך נגדיל את
דמותו של אברהם בעיניהם.

בלימוד על אבלו של אברהם נדגיש לילדים את האהבה
הגדולה שרחשו הבריות כלפי אברהם ואת הכבוד הגדול
שעשו לו כל גдолיו הדור.

על המילים "זִיקְבָּרוּ אֹתָו יִצְחָק וַיִּשְׁמַעְאֵל בֶּןְיוֹ" כתוב רש"י: "מכאן שעשה
ישמעאל תשובה והוליך את יצחק לפניו".
 ועוד אמרו חכמיינו בבראשית רבה (סב, ג) על מילים אלו: "בָּן
האמה חולק בבוד לבן הנבירה".
 לאור דבריהם נאמר לילדים שישמעאל התעלה בזמן קבורת אברהם
להבין את מעלת אחיו יצחק, שהוא העיקר.
 והנצי"ב כתב: "ירבותינו ז"ל למדנו מזה שישמעאל עשה תשובה וקבע לעליו
שבמקום שנגע לבבodo של יצחק אבינו בן".
 מדברי הנצי"ב ניתן ללמידה שאין כוונת חכמיינו ז"ל שישמעאל עשה
תשובה גמורה והפך להיות צדיק, אלא רק שעשה בבוד ליצחק.
 נאמר בפסוק כי: "השְׂדָה אֲשֶׁר קָנָה אֶבְרָהָם... שָׁמָה קָבֵר אֶבְרָהָם וָשָׁרָה
אֲשֶׁתוֹ".

נציין שבקבורת אברהם עם שרה קיימו הבנים את רצונו העז של
 אברהם להיות עם שרה כפי שהיא עימה כל ימי חייו, וכך כתוב רבינו
 יצחק עראמה בספרו עקדת יצחק: "אמר כי בהסכמה שנייהם [יצחק
 וישראל] קובר אברהם עם שרה אשתו, במקום ההוא הנבחר לווגם יחד
 ולהבר המשבן להיות אחר, ושאר נשוי היו ללא היו".

תולדות יִשְׁמָעָל (פסוקים יב-יח)

נאמר בפסוק יב: "וַיֹּאמֶר יְהוָה תַּלְדֵת יִשְׁמָעָל בֶּן אַבְרָהָם..."

מכאן ועד סוף הפרשנה מדברת התורה על בניו של יִשְׁמָעָל, על שנות חייו ועל מותו.

נאמר לילדיים שהتورה מקצרת ביחס ליִשְׁמָעָל כי הוא איננו עיקר זרעו של אברהם, ולעומת זאת בפרשנת תולדות מאריכת התורה בספר על יצחק ובניו, משום שם עיקר הזרע של אברהם וברכת ה' עוברת להם.

עם זאת, נאמר שהتورה עוסקת בישמעאל מפני כבודו של אברהם, שהרי גם הוא בןנו, וכן כדי להראות שה' קיים את הבטחתו שירבה את יִשְׁמָעָל ויתן לו שנים עשר נשאים (יב, כ).

המסרים העולים מפרק כה

ניסיונו אברהם וקטורה ושילוח בני הפלגשים:

1. צדקתו של אברהם -
 - א. לkeh אישה טובה ויראת ה' אחר מות שרה.
 - ב. חינך את בני קטורה ליראת ה'.
2. יצחק הוא עיקר זרעו של אברהם - אברהם נתן ליצחק את כל אשר לו.
3. אהבתו של אברהם ליצחק -
 - א. נתן את כל רכושו ליצחק.
 - ב. שליח את בני הפלגשים מארץ ישראל.

מות אברהם:

1. סיכון דמותו הגדולה של אברהם אבינו -
יראת ה' - שמע בקול ה', התפלל לה' והודה על טובותיו.
אהבת הבריות - הציל את לוט, עזר לבריות והתפלל עליהם.quia האהבה הייתה לשרה וליצחק.
- טוב לב - דאג בכל כוחו לארכח את עובי הדריכים.
כבוד לבני אדם - נהג כבוד גדול באורחיו, במעשה ובדברו, ואנ בעובי דרכן נגעניים.
- יושר - זמס פי גמilio, דאג להציג חבותינו.
- גבורה - עמד בניסיונות קשים ביותר, נלחם נגד ארבעת המלכים.
- ענווה - החשיב עצמו לעפר ואפר, נהג כבוד גם באנשי נגען.
- אהבת הארץ - התהלך בארץ, קנה את מערכת המכפלת בכסף רב.
- השפעה על הבריות - חינך את ילדיו, עבדיו והבריות לעבודת ה'.

המסדרים העולים מפרק כה

2. אהבתו הגדולה של ה' לאברהם -

א. בחר בו להיות לו לאלוקים.

ב. ברכו בכל.

ג. גידל שמו בעולם.

ד. עשה נסים לכבודו.

ה. התייחס אליו כקרובו.

ו. האrik שנות חייו.

ז. קיים את הבטחתו לאברהם להרבות את זרע

ישמעאל בנו ולגדלו.

3. אהבת ה' ליצחק - ברכו אחרי מות אברהם.

תולדות ישמעאל:

כבודו של אברהם - התורה מרחיבה במציאותו של ישמעאל להראות

את קיום הבטחת ה' לאברהם שיוילד שנים עשר נשיאים.

סיכום פרשת ח' שרה

בפרשتناנו Ago נפרדים מאברהם אבינו ושרה אמונה, שני המאורות הגדולים שנפטרו, אותם אהב ה' אהבה רבה והאריך את שנות חייהם. גם בני האדם, ובهم גוי הארץ, כיבודם מאד, כפי שניכר בכבוד הגدول שנתנו להם יושבי הארץ כשבאו ללוותם לקבורתם. לפניו מותו נתן אברהם את כל רכשו ואת ארץ נחלה ליצחק בנו, ואחריו מותו ברך ה' את יצחק והבטיח להקים עמו את בריתנו. יצחק אבינו מילא את מקום אביו בכל הליליותו ובתפילהתו היה יצחק נראה כמלך ה'.

מתוך אהבה רבה לאברהם וליצחק הכו ה' ליצחק את רבקה לאישה, ולמרות שגדלה בבית רשיים היו מעשיה נאים, כושונה בין החוחים. טוב לבה ונדיותה היו לפלא, כפי שבא לידי ביטוי בהשקיית העבד הנאמן, שהלך מרחקים כדי למלא את בקשת אדונו, אנשיו ועשרה גמליו.

שמחה גדולה שמה יצחק באשתו רבקה ואהاب אותה אהבה רבה, וכאשר נכנסה לאוהל ראו הכל כמה דומה היא לאמו שרה: ביראת ה', בטוב לבה ובמידת הכנסת האורחים שבה. אף ה' גילה לה את אהבתו, בהחזיריו את הנשים שהתקיימו באוהלה של שרה לאוהלה. שניהם יחד זכו שמהם יצא הגוי הגדול, עליו הבטיח ה' לאברהם "וְעַשֵּׂךְ לְגֹוי גָּדוֹל".

**"...חנוך לנער על פי דרכו גם כי
יזקין לא יסוד ממנה"** (משלי כ"ב ו')

לעילוי נשמה
מרת לאה חנוך ע"ה
מחנכת דגולה רבת פעלים
תורת חסד על לשונה
עושה צדקה בכל עת

נשאה בעול גידול וחינוך צאצאי אהותה
אלישבע פלסר ע"ה
והם לה יד ושם עולם
טוב מבנים וمبرנות

נפטרה בשם טוב בעיה"ק ירושלים
בערשב"ק כי תצא י' באלוול ה'תש"ע
ת.ג.צ.ב.ה